

Selskapskontroll | Hordaland
fylkeskommune, Ulvik herad, Ullensvang
herad, Eidfjord kommune, Kvam herad
og Voss kommune
Hardangerbrua AS

Samandrag

Deloitte har gjennomført ein selskapskontroll av Hardangerbrua AS. Prosjektet er bestilt av kontrollutvalet i Hordaland fylkeskommune. Kontrollutvala i Ulvik herad, Ullensvang herad, Eidfjord kommune, Kvam herad og Voss kommune har etter invitasjon frå kontrollutvalet i Hordaland fylkeskommune takka ja til å vere med på delen som er knytt til forvaltningsrevisjon av selskapet.

Hardangerbrua AS blei stifta januar 1987 for å finansiere og realisere ei bru over Hardangerfjorden ved Vallavik og Bu. I oktober 2005 blei proposisjon om bygging av Hardangerbrua vedtatt i statsråd, og i februar 2006 blei proposisjonen vedtatt i Stortinget. I april 2006 blei «Avtale mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS» (bompengeavtalen) undertekna av styreleiar og vegdirektør.

Innkrevjing av førehandsbompengar på ferja Brimnes – Bruravik føregjekk heilt til brua opna. Anleggstart for brua var i februar 2007 og 17. august 2013 blei brua opna. Innkrevjing av bompengar i bomstasjonen på Hardangerbrua AS starta 19. august 2013.

Kontrollkriteria som er lagt til grunn for revisjonen sine vurderingar går fram av kapittel 3, medan faktagrunnlaget blir presentert i kapittel 4. For ein meir utfyllande versjon av revisjonen sine vurderingar blir det vist til kapittel 5 i rapporten. Høyringsuttale frå Hordaland fylkeskommune og Hardangerbrua AS er vedlagt rapporten.

I denne forvaltningsrevisjonen har revisjonen undersøkt og vurdert Hordaland fylkeskommune si eigarstyring av Hardangerbrua AS. Vidare har revisjonen undersøkt om selskapet har etablert system og rutinar for å sikre at selskapet blir drive i samsvar med vedtekter, politiske vedtak og regelverk.

Revisjonen har gjennomgått dokumentasjon frå Hardangerbrua AS og frå Hordaland fylkeskommune og gjennomført intervju med personar frå Hardangerbrua AS og representantar frå Hordaland fylkeskommune.

Revisjonen sine vurderingar

Problemstilling 1: Utøver Hordaland fylkeskommune kontroll med Hardangerbrua AS i samsvar med politiske vedtak og etablerte normer for god eigarstyring og selskapsleiing?

KS sine retningslinjer for eigarstyring omhandlar tilrådingar både til korleis fylkeskommunen bør utøve eigarskapa sine og til kva krav fylkeskommunen bør stille til selskap som fylkeskommunen har eigarskap i.

I samband med fylkeskommunen sin revisjonen av eigarskapsmeldinga i juni 2013 vurderte fylkeskommunen sin eigen praksis i høve til KS sine 19 tilrådingar. I eigarskapsmeldinga legg fylkeskommunen opp til å følgje dei fleste tilrådingane frå KS, og det er gjeve ei grunngjeving på dei områda eigarstrategien ikkje er i samsvar med KS sine tilrådingar. Av meldinga går det fram at «prinsippet om differensiert eigarskapsstrategi vert lagt til grunn ved vurdering av praksis og forslag til endringar».

Selskapskontrollen viser etter revisjonen si vurdering at eigarstyringa til fylkeskommunen kan styrkjast på følgjande område:

- Revisjonen meiner det er viktig at fylkeskommunen bidreg til å sikra at alle styrerepresentantar, også dei som ikkje er folkevalde, får opplæring i rammene for og innhaldet i utøving av styreverv i selskap der fylkeskommunen har eigarskap.
- Hordaland fylkeskommune bør utarbeide retningslinjer for val av styrerepresentantar og utøving av styreverv i samsvar med vedtak i fylkestinget.
- Som eit ledd i å profesjonalisera styrearbeidet bør Hordaland fylkeskommune vurdere å stille krav til selskapsstyra om å etablera styreinstruks og instruks for dagleg leiing, rutinar for eigenevaluering, styreopplæring, styreseminar, årleg plan for styret sitt arbeid og samla utgreiing i årsrapport, i samsvar med tilrådingane frå KS.

Selskapskontrollen viser etter revisjonen si vurdering at Hordaland fylkeskommune utøver eigarstyring av Hardangerbrua AS i samsvar med fylkeskommunen si eigarskapsmelding og andre fylkeskommunale vedtak og føringar. Det er ei avklart rolle- og ansvarsfordeling i fylkeskommunen når det gjeld oppfølging av Hardangerbrua AS, og det er utarbeidd prosedyre for eigarskapsforvaltning.

Hardangerbrua AS rapporterer til Hordaland fylkeskommune om vesentlege tilhøve i drifta gjennom årsmelding og årsrekneskap og i generalforsamlinga. Det er også jamleg dialog mellom administrasjonen i fylkeskommunen og styre i Hardangerbrua. Dette bidrar etter revisjonen si vurdering til å sikre at Hordaland fylkeskommune får tilstrekkeleg informasjon om utviklinga i selskapet.

Problemstilling 2: I kva grad blir krav og retningslinjer som Hordaland fylkeskommune stiller til Hardangerbrua AS gjennom vedtekter og eigarskapsmeldinga etterlevd av Hardangerbrua AS?

Det er revisjonen si vurdering at Hardangerbrua AS utøver drifta i samsvar med gjeldande vedtekter og at vedtektene tilfredsstillar krava i aksjelova. Vedtektene blei sist revidert på generalforsamling i juni 2014.

Selskapskontrollen har ikkje avdekkja tilfelle der fylkeskommunale vedtak eller andre føringar frå Hordaland fylkeskommune ikkje blir følgt opp av Hardangerbrua AS.

Revisjonen vil likevel peika på at Hardangerbrua AS ikkje har utarbeidd styreinstruks, eller etablert rutinar med å gjennomføre eigenevaluering, styreopplæring, styreseminar eller utarbeide årleg plan for styret sitt arbeid. Revisjonen meiner dette er tiltak som det vil vere føremålstenleg for Hardangerbrua AS å innføre.

Fem av sju styrerepresentantar i Hardangerbrua AS har registrert sitt styreverv. KS har nyleg endra praksis for registrering av verv, og informasjon til styrevervregisteret blir no henta inn automatisk. Dette føresett at selskap har slutta seg til registeret. Revisjonen tilrår at Hardangerbrua AS sluttar seg til styrevervregisteret.

Problemstilling 3: Er det ei tydeleg rolle- og ansvarsfordeling mellom eigar, styret og selskapet si daglege leiing?

Etter revisjonen si vurdering er det ei avklart rolle- og ansvarsfordeling mellom Hardangerbrua AS og Hordaland fylkeskommune som majoritetseigar. Selskapskontrollen viser også at det er god dialog mellom Hordaland fylkeskommune og styret i Hardangerbrua AS.

Det synest også å vera ei klar rolle- og ansvarsdeling mellom arbeidande styreleiar og styret i Hardangerbrua AS. Revisjonen vurderer likevel at utarbeiding av ein styreinstruks vil kunne tydeleggjere kva oppgåver som ligg til styret og kva oppgåver som ligg til arbeidande styreleiar.

Det blei utarbeidd instruks for arbeidande styreleiar i 2004. Selskapet var da i ein pådrivarfase medan selskapet no er i driftsfase. Instruksen har ikkje blitt revidert etter 2004. Revisjonen meiner det er viktig at instruksen blir revidert slik at innhaldet er oppdatert i høve til dagens forhold.

Problemstilling 4: I kva grad har selskapet rutinar for å følgje opp driftsavtalen med Vegamot AS?

Det er ikkje utarbeidd skriftlege rutinar i Hardangerbrua knytt til oppfølging av driftsavtalen med Vegamot AS, men etter revisjonen si vurdering har styret i Hardangerbrua AS etablert ein praksis som bidrar til å sikre etterleving av avtalen. Styreleiar følgjer opp driftsavtalen med Vegamot AS gjennom jamleg kontakt med selskapet og styreleiar har gjennomgått selskapet sine rutinar for oppfølging av driftsavtalen.

Problemstilling 5: I kva grad har selskapet rutinar for å følgje opp bompengavtalen og avtale om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen?

Hardangerbrua AS har ikkje skriftlege rutinar for å følgje opp bompengavtalen og avtale om drift av innkrevjingssystemet med Statens vegvesen. Hardangerbrua AS sender årsmelding, referat frå styremøte og generalforsamling til Statens vegvesen og Riksrevisjonen, i tråd med bompengavtalen. Statens vegvesen og Riksrevisjonen blir også invitert til å delta på styremøte og generalforsamling, og mottar innkalling og saksdokument på same måte som aksjonærene. Hardangerbrua AS har ikkje fått merknader på økonomiforvaltninga i tilbakemeldingar frå Statens vegvesen. Hardangerbrua AS har heller ikkje i andre fora har fått tilbakemelding av Statens vegvesen om at det er forhold i bompengavtalen eller avtalen om drift av innkrevjingssystem som ikkje blir følgd opp.

Revisjonen vurderer derfor at selskapet i praksis har etablert rutinar som bidrar til å sikre etterleving av bompengavtalen og avtalen om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen.

Problemstilling 6: Har selskapet system og rutinar som bidrar til å sikre etterleving av sentrale krav innanfor regelverket knytt til aksjelova, offentlege innkjøp og offentleggjering?

Aksjelova

Selskapet har vedtekter som tilfredsstillar minstekrava til vedtekter i eit aksjeselskap, og det er gjennomført obligatoriske generalforsamlingar der saker i samsvar med aksjelova har blitt handsama.

Selskapskontrollen viser at styret har fått etablert ei forsvarleg organisering av verksemda og har fastsett årlege budsjett for selskapet. Styret har etablert rutinar for å halde seg orientert om selskapet si økonomiske stilling og anna relevant styringsinformasjon.

Etter ei samla vurdering er det revisjonen si oppfatning at selskapet etterlever sentrale føresegn i aksjelova.

Offentlege innkjøp

Hardangerbrua AS har ikkje utarbeidd skriftlege retningslinjer for innkjøp. Revisjonen meiner selskapet bør utarbeide skriftlege retningslinjer for innkjøp som kan bidra til å sikre at regelverket knytt til offentlege anskaffingar blir etterlevd.

Revisjonen har gjennomgått tre anskaffingar for å vurdere om desse er eksponert for konkurranse og om anskaffingane er dokumentert i ein anskaffingsprotokoll.

Anskaffing nr. 1 gjeld anskaffing av låneavtale. Anskaffinga er konkurranseeksponert gjennom munnleg førespurnad til tre ulike leverandørar. Anskaffinga av låneavtalen representerer etter revisjonen si vurdering ei ulovlig direkteanskaffing. Anskaffinga er heller ikkje dokumentert i samsvar med krava i LOA § 5 og FOA § 3-2.

Anskaffing nr. 2 gjeld anskaffing av driftsoperatørtenester. Anskaffinga er eksponert for konkurranse gjennom utlysing i Doffin, og det er ført anskaffingsprotokoll som dokumenterer anskaffingsprosessen. Dette er i samsvar med dei grunnleggande krava til konkurranse og etterprøvbarheit i *Lov om offentlige anskaffelser* (§ 5) og *Anskaffingsforskrifta* (§ 3-1).

Anskaffing nr. 3 gjeld anskaffing av advokattenester i samband med handsaming av klage på tildeling av og rettssak i samband med anskaffing av driftsoperatørtenester. For anskaffinga av advokattenester er det ikkje gjennomført konkurranse, til dømes gjennom å hente inn prisar frå ulike leverandørar. Det er heller ikkje ført anskaffingsprotokoll. Hardangerbrua AS forklarar at anskaffinga vart meir omfattande enn først venta, mellom anna på grunn av rettsmøte i tingretten. Det er revisjonen si vurdering av anskaffinga av advokattenester ikkje er gjennomført i samsvar med kravet om anskaffingsprotokoll i § 3-2.

Offentlegheit

Hardangerbrua AS journalfører inn- og utgåande korrespondanse i ei postliste. Postlista inneheld datering, avsendar/mottakar og tittel på dokumentet. Etter revisjonen si oppfatning fungerer postlista føremålstenleg for den interne oversikta over saksdokument i selskapet, og til å gi eksterne oversikt over selskapet sin korrespondanse. Etter revisjonen si vurdering er likevel ikkje postlista i samsvar med dei formelle krava til journalopplysningar som går fram av § 2-7 i arkivforskrifta. Av postlista til Hardangerbrua AS går det fram ei datering, medan § 2-7 i arkivforskrifta stiller krav om at både journalføringsdato og datering på dokumentet skal gå fram av journalen. Dokumenta i postlista er heller ikkje registrert med journalnummer.

Problemstilling 7: Har selskapet system og rutinar som bidrar til å sikre ein økonomisk forsvarleg drift?

Nøkkeltal for Hardangerbrua AS viser at selskapet har ein forsvarleg eigenkapital i samsvar med aksjelova § 3-4. Revisjonsmeldingane for selskapet er i perioden 2012-2013 gitt utan presiseringar eller atterhald.

Selskapskontrollen viser at Hardangerbrua AS har etablert rutinar for budsjettering og oppfølging av budsjett, men rutinane er ikkje nedfelt skriftleg. Revisjonen meiner det er viktig at det blir utarbeidd skriftlege rutinar for budsjettering og oppfølging av budsjett, og at desse rutinane inkluderer retningslinjer for rapportering om avvik frå budsjett.

Selskapet si største utfordring er å oppnå trafikktalet som er lagt til grunn i prognosen for innkrevjingsperioden i Stortingsproposisjonen. I tillegg opplever Hardangerbrua AS inntektstap som følge av utfordringar med å krevje inn betaling frå utanlandske kjøretøy.

Hardangerbrua AS meiner at det ikkje er realistisk at selskapet klarer å nedbetala byggelåna innanfor den fastsette innkrevjingsperioden. Hardangerbrua AS har tatt initiativ til eigarmøte for å informere eigarane om dette. Styreleiar har allereie informert fylkesrådmannen og økonomisjefen i Hordaland fylkeskommune om situasjonen i møte.

Revisjonen sine tilrådingar

Revisjonen tilrår at Hordaland fylkeskommune:

1. Sikrar at styrerepresentantar og folkevalde får tilbod om tilstrekkeleg opplæring, i samsvar med KS sine tilrådingar.
2. Vurderer å stille krav til selskapsstyra om å etablera styreinstruks og instruks for dagleg leiing, rutinar for eigenevaluering, styreopplæring, styreseminar, årleg plan for styret sitt arbeid og samla utgreiing i årsrapport, i samsvar med KS sine tilrådingar.
3. Utarbeider retningslinjer for val av styrerepresentantar og utøving av styreverv i samsvar med vedtak i fylkestinget.

Revisjonen tilrår at Hardangerbrua AS:

4. Vurderer å innføre følgjande praksisar tilrådd av KS:
 - Utarbeide styreinstruks
 - Gjennomføre eigenevaluering for styret
 - Tilbod om opplæring for styrerepresentantar
 - Gjennomføre styreseminar med fokus på roller, ansvar og oppgåver
 - Utarbeide årleg plan for styret sitt arbeid
 - Slutte seg til KS sitt styrevervregister
5. Gjennomgår selskapet sine system og rutinar for innkjøp og sikrar at innkjøp blir gjennomført i samsvar med regelverket om offentlege anskaffingar.
6. Gjennomgår sine rutinar for journalføring og vurderer korleis ein kan få selskapet sin postjournal i samsvar med krav til journalføring i arkivforskrifta.
7. Utarbeider skriftlege rutinar for budsjettering og oppfølging av budsjett, som inkluderer retningslinjer for rapportering om avvik frå budsjett.

Innhald

Samandrag	2
1. Innleiing	9
1.1 Føremål og problemstillingar	9
2. Metode	10
2.1 Dokumentanalyse	10
2.2 Intervju	10
2.3 Stikkprøvegjennomgang av innkjøp	10
2.4 Verifiseringsprosessar og høyring	10
3. Kontrollkriterium	11
3.1 Innleiing	11
3.2 Aksjelova	11
3.3 Offentlege innkjøp	13
3.4 Offentlegheit	14
3.5 Kommunesektorens organisasjon (KS) sine retningslinjer for eigarstyring	14
3.6 Vedtektene i Hardangerbrua AS	20
3.7 Bompenggeavtale og avtale om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen	20
3.7.1 Bompenggeavtale	20
3.7.2 Avtale om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen	21
3.8 Fylkeskommunale dokument og vedtak	22
3.8.1 Eigarskapsmelding	22
4. Data	25
4.1 Generelt om bompengeselskap	25
4.2 Om selskapet Hardangerbrua AS	25
4.2.1 Organisering	26
4.2.2 Styret i Hardangerbrua AS	29
4.2.3 Selskapet sin drift og økonomi	30
4.3 System og rutinar i selskapet	32
4.3.1 Økonomi- og budsjettstyring	32
4.3.2 Reglement og rutinar for innkjøp	33
4.3.3 Stikkprøvar av innkjøp	33
4.3.4 Etske retningslinjer for selskapet	34
4.3.5 Offentlegheit	35
4.4 Hordaland fylkeskommune sin eigarstyring av Hardangerbrua AS	36
4.4.1 Eigarskapsmelding	36
4.4.2 Selskapet sine vedtekter	36
4.4.3 Utøving av eigarstyring	37
4.4.4 Formelle møtepunkt med selskapet	39
4.4.5 Rapportering til Hordaland fylkeskommune	39
4.4.6 Val av styrerepresentantar	39
4.4.7 Retningslinjer for styrerepresentantar og krav til styret	40
4.4.8 Opplæring av styrerepresentantar og folkevalde	41
4.4.9 Regionalt bompengeselskap	42
5. Vurdering	43

5.1 Utøver Hordaland fylkeskommune kontroll med Hardangerbrua AS i samsvar med politiske vedtak og etablerte normer for god eigarstyring og selskapsleiing?	43
5.1.1 Utøver Hordaland fylkeskommune eigarstyring av Hardangerbrua AS i samsvar med sentrale tilrådingar frå KS?.....	43
5.1.2 Utøver Hordaland fylkeskommune eigarstyring av Hardangerbrua AS i samsvar med fylkeskommunen si eigarskapsmelding og andre fylkeskommunale vedtak og føringar?	44
5.1.3 Blir Hordaland fylkeskommune tilstrekkelig informert om drifta og utviklinga i selskapet?	45
5.2 I kva grad blir krav og retningslinjer som Hordaland fylkeskommune stiller til Hardangerbrua AS gjennom vedtekter og eigarskapsmeldinga etterlevd av Hardangerbrua AS?	45
5.3 Er det ei tydeleg rolle- og ansvarsfordeling mellom eigar, styret og selskapet si daglege leiing?	45
5.4 I kva grad har selskapet rutinar for å følgje opp driftsavtalen med Vegamot AS?	46
5.5 I kva grad har selskapet rutinar for å følgje opp bompengavtalen og avtale om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen?	46
5.6 Har selskapet system og rutinar som bidrar til å sikre etterleving av sentrale krav innanfor regelverket knytt til:	46
5.6.1 Aksjelova	46
5.6.2 Offentlege innkjøp	46
5.6.3 Offentlegheit	47
5.7 Har selskapet system og rutinar som bidrar til å sikre ein økonomisk forsvarleg drift?	48
5.7.1 Har selskapet ein forsvarlig eigenkapital jf. aksjelova § 3-4?	48
5.7.2 I kva grad har selskapet etablert rutinar for økonomistyring?	48
5.7.3 Kva er eventuelle utfordringar knytt til selskapet sin økonomiske drift?	48
6. Tilrådingar	49
Vedlegg 1: Høyringsuttale frå Hordaland fylkeskommune	50
Vedlegg 2: Høyringsuttale frå Hardangerbrua AS.....	52
Vedlegg 3: Oversikt over sentrale dokument og litteratur	55

1. Innleiing

Deloitte har gjennomført ein selskapskontroll av Hardangerbrua AS. Prosjektet er bestilt av kontrollutvalet i Hordaland fylkeskommune. Kontrollutvala i Ulvik herad, Ullensvang herad, Eidfjord kommune, Kvam herad og Voss kommune har etter invitasjon frå kontrollutvalet i Hordaland fylkeskommune takka ja til å vere med på delen knytt til forvaltningsrevisjon av selskapet.

1.1 Føremål og problemstillingar

Føremålet med selskapskontrollen har vore å undersøke og vurdere Hordaland fylkeskommune si eigarstyring av Hardangerbrua AS. Vidare har føremålet med selskapskontrollen vore å undersøke om selskapet har etablert system og rutinar for å sikre at selskapet driver i samsvar med vedtekter, politiske vedtak og regelverk. Følgjande overordna problemstillingar har blitt undersøkt:

1. Utøver Hordaland fylkeskommune kontroll med Hardangerbrua AS i samsvar med politiske vedtak og etablerte normer for god eigarstyring og selskapsleiing?
 - a. Utøver Hordaland fylkeskommune eigarstyring av Hardangerbrua AS i samsvar med sentrale tilrådingar frå KS?
 - b. Utøver Hordaland fylkeskommune eigarstyring av Hardangerbrua AS i samsvar med fylkeskommunen si eigarskapsmelding og andre fylkeskommunale vedtak og føringar?
 - c. Bli Hordaland fylkeskommune tilstrekkelig informert om drifta og utviklinga i selskapet?
2. I kva grad blir krav og retningslinjer som Hordaland fylkeskommune stiller til Hardangerbrua AS gjennom vedtekter og eigarskapsmeldinga etterlevd av Hardangerbrua AS?
3. Er det ei tydeleg rolle- og ansvarsfordeling mellom eigar, styret og selskapet si daglege leiing?
4. I kva grad har selskapet rutinar for å følgje opp driftsavtalen med Vegamot AS
5. I kva grad har selskapet rutinar for å følgje opp bompengavtalen og avtale om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen?
6. Har selskapet system og rutinar som bidrar til å sikre etterleving av sentrale krav innanfor regelverket knytt til:
 - a. Aksjelova
 - b. Offentlege innkjøp
 - c. Offentleggjering
7. Har selskapet system og rutinar som bidrar til å sikre ein økonomisk forsvarleg drift?
 - a. Har selskapet ein forsvarlig eigenkapital jf. aksjelova § 3-4?
 - b. I kva grad har selskapet etablert rutinar for økonomistyring?
 - c. Kva er eventuelle utfordringar knytt til selskapet si økonomiske drift?

2. Metode

Selskapskontrollen er gjennomført i samsvar med kapittel 6 i forskrift om revisjon i kommunar og fylkeskommunar, RSK 001, standard for forvaltningsrevisjon og rettleiar for gjennomføring av selskapskontroll utarbeidd av NKRF.¹ Oppdraget er gjennomført i tidsrommet juni til desember 2014.

2.1 Dokumentanalyse

Innsamla dokumentasjon og kjeldemateriale i form av lover, kommunale vedtak, relevant selskapsinformasjon, og dokumentasjon på etterleving av interne rutinar og regelverk m.m. har blitt analysert. Innsamla kjeldemateriale har blitt vurdert opp mot kontrollkriteria.

2.2 Intervju

For å få supplerande informasjon til skriftlige kjelder har Deloitte intervju personar frå selskapet og representantar frå Hordaland fylkeskommune.

Revisjonen har intervju administrativt tilsette i Hordaland fylkeskommune med særskilt ansvar/arbeidsoppgåver knytt til oppfølging av selskapet og Hordaland fylkeskommune sin generalforsamlingsrepresentant i selskapet.² I tillegg intervju revisjonen arbeidande styreleiar og nestleiar i selskapet.

2.3 Stikkprøvegjennomgang av innkjøp

Revisjonen har gjennomført ein stikkprøvegjennomgang av tre anskaffingar utført av Hardangerbrua AS. Revisjonen fekk sendt over ein oversikt over alle leverandørtransaksjonar i 2013 som viser storleik på beløp som er utbetalt og kva leverandør som har fått utbetalinga. Lista blei sortert etter leverandørar, og tre leverandørar blei trekt ut. Revisjonen har undersøkt om anskaffingane har vore eksponert for konkurranse og om konkurransen er dokumentert i ein anskaffingsprotokoll.

2.4 Verifiseringsprosessar og høyring

Intervjureferata er verifisert av intervju personane. Datadelen av rapporten er verifisert av Hardangerbrua AS og Hordaland fylkeskommune.

Rapporten med revisjonen sine vurderingar og forslag til tiltak er sendt til selskapet ved arbeidande styreleiar og til Hordaland fylkeskommune. Høyringsuttaler frå selskapet og fylkeskommunen er lagt ved rapporten.

¹ Selskapskontroll – Fra a – å. (Praktisk veileder), Utarbeidd av NKRF 2010.

² Datainnsamlinga frå Hordaland fylkeskommune er gjort saman med datainnsamlinga til rapport om Fastlandssamband Halsnøy AS.

3. Kontrollkriterium

3.1 Innleiing

Kontrollkriteria er dei krav og forventningar som forvaltningsrevisjonsobjektet skal vurderast opp mot. Kriteria er utleia frå autoritative kjelder i samsvar med krava i gjeldande standard for forvaltningsrevisjon.

3.2 Aksjelova³

Av § 2-2, første ledd, går minstekrav til vedtekter i eit selskap fram:

«Vedtektene skal minst angi:

1. selskapets foretaksnavn,
2. den kommune i riket hvor selskapet skal ha sitt forretningskontor,
3. selskapets virksomhet,
4. aksjekapitalens størrelse, jf. § 3-1,
5. aksjenes pålydende (nominelle beløp), jf. § 3-1.»

Vidare går det fram av § 2-2, andre ledd, at dersom selskapets føremål ikkje skal vera å skaffe aksjeeigarane økonomisk utbytte, skal vedtektene innehalde føresegner om bruk av overskot og av formuen ved oppløysning.

Selskapet skal til ei kvar tid ha ein eigenkapital og ein likviditet som er forsvarleg ut frå risikoen ved og omfanget av verksemda i selskapet (jf. § 3-4).

Dersom det må antakast at eigenkapitalen er lågare enn forsvarleg eller lågare enn halvparten av aksjekapitalen, skal styret straks handsame saka (jf. § 3-5, første ledd). Styret skal innan rimeleg tid kalle inn generalforsamlinga og gje ei utgreiing for selskapet si økonomiske stilling. Dersom selskapet ikkje har ein forsvarleg eigenkapital i samsvar med § 3-4, skal styret på generalforsamlinga foreslå tiltak for å rette på dette (jf. § 3-5, første ledd).

Av aksjeloven § 5-1, første ledd, går det fram at aksjeeigarane representerer den øvste mynda i selskapet gjennom generalforsamlinga. Kvar aksje gjer ei stemme dersom ikkje anna følgjer av lov eller vedtekter (jf. § 5-3). Styreleiar og dagleg leiar skal vere til stades på generalforsamlinga (jf. § 5-4). Ordinær generalforsamling skal vere gjennomført av selskapet innan seks månader etter utgangen av kvart rekneskapsår (jf. § 5-5, første ledd). Følgjande saker skal handsamast og avgjerast på den ordinære generalforsamlinga (jf. § 5-5, andre ledd):

1. «godkjennelse av årsregnskapet og årsberetningen, herunder utdeling av utbytte;
2. andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen»

Seinast ei veke før generalforsamling skal årsrekneskapet, årsmeldinga og revisjonsberetninga sendes til kvar aksjeeigar med kjent adresse (jf. § 5-5, tredje ledd). Også innkalling til

³ LOV-1997-06-13-44 Lov om aksjeselskap

generalforsamling skal vere sendt seinast ei veke før møtet skal haldast, og i innkallinga skal det vere med eit forslag til dagsorden som syner sakene som skal handsamast i møtet (jf. § 5-10). Møteleiaren skal sørge for at det blir ført protokoll for generalforsamlinga (jf. § 5-16). Ei avgjerd av generalforsamlinga krev fleirtalet av dei gjevne stemmene, om ikkje anna er bestemt i lova (jf. § 5-17, første ledd). Styret kan bestemme at det skal innkallast til ekstraordinær generalforsamling (jf. § 5-6).

Forvaltninga av selskapet høyrer til under styret (jf. § 6-12, første ledd), og medlemmane blir valt av generalforsamlinga (jf. § 6-3, første ledd). Styret skal sørge for forsvarlig organisering av verksemda (jf. § 6-12, første ledd), og i naudsynt utstrekning fastsette planar og budsjett for selskapet si verksemd (jf. § 6-12, andre ledd). Vidare skal styret halde seg orientert om selskapet si økonomiske stilling og styret plikter å sjå til selskapet si verksemd, rekneskap og formueforvaltning er gjenstand for tryggjande kontroll (jf. § 6-12, tredje ledd). Styret skal vidare føre tilsyn med den daglege leiinga, selskapet og selskapet si verksemd elles (jf. § 6-13, første ledd). Styret kan fastsette instruks for den daglege leiinga (jf. § 6-13, andre ledd).

Styremedlemmar tenestegjer i to år (jf. § 6-6, første ledd). I vedtektene kan tenestetida settast kortare eller lengre, men ikkje meir enn fire år (jf. § 6-6, første ledd).

Vidare skal det førast protokoll over styrehandsaminga. Denne skal minst spesifisere tid og stad, deltakarar, handsamingsmåte og styret si avgjerd (jf. § 6-29, første ledd). Dersom styret si avgjerd ikkje er einstemming, skal det bli vist kven som har stemt for og i mot (jf. § 6-29, andre ledd). Styret kan treffe ei avgjerd når meir enn halvdel av medlemmane er til stades eller deltar i styrehandsaminga, så langt det ikkje er fastsett strengare krav i vedtektene (jf. § 6-24, første ledd).

Av § 6-27, første ledd, følgjer det at eit styremedlem ikkje må delta i handsaminga eller avgjerda av spørsmål som har ein slik betyding for eigen del eller for nokon nærstående, som gjer at medlemmen kan bli oppfatta å ha ei særleg personleg eller økonomisk interesse i saken. Det same gjeld for dagleg leiar i selskapet.

Selskapet kan ha ein dagleg leiar (jf. § 6-2, første ledd). Dagleg leiar blir tilsett av styret dersom ikkje det er bestemt i vedtektene at tilsettinga skal gjerast av generalforsamlinga (jf. § 6-2, andre ledd). Dagleg leiar skal stå for den daglege leiinga av selskapets verksemd og følgje dei retningslinjer og pålegg som styret gjer (jf. § 6-14, første ledd). Den daglege leiinga omfattar ikkje saker som etter selskapet sine forhold er av uvanlig art eller av stor betyding (jf. § 6-14, andre ledd). Dagleg leiar skal sørge for at selskapets rekneskap er i samsvar med lov og forskrifter og at formueforvaltninga er ordna på ein tryggjande måte (jf. § 6-14, fjerde ledd). Dagleg leiar skal minst kvar fjerde månad gje styret orientering om selskapet si verksemd, stilling og resultatutvikling (jf. § 6-15, første ledd), og styret kan til kvar tid krevje at dagleg leiar gjer styret ein orientering om bestemte saker (jf. § 6-15, andre ledd). Dagleg leiar har ansvar for å førebu saker som skal handsamast av styret i samråd med styret sin leiar (jf. § 6-21, første ledd). Ei sak skal bli førebudd og framlagt slik at styret har eit tilfredsstillande grunnlag for å ta ei avgjerd (jf. § 6-21, andre ledd).

Det er styret som representerer selskapet utad og som teiknar selskapet sitt firma (jf. § 6-30). Styret kan gi styremedlemmar, dagleg leiar eller namngjevne tilsette rett til å teikne selskapet sitt firma (jf. § 6-31, første ledd). Dagleg leiar representerer selskapet utetter i saker som inngår i den daglege leiinga (jf. § 6-32).

Ei avgjerd om å endre vedtektene for selskapet skal treffast av generalforsamlinga, dersom ikkje anna er fastsett i lov. Avgjerda krev tilslutning frå minst to tredelar av dei angjevne stemmer av aksjekapitalen som er representert på generalforsamlinga (jf. § 5-18, første ledd).

Det følgjer av § 8-1, fjerde ledd at selskapet berre kan dele ut utbytte så langt selskapet etter utdelinga har ein forsvarleg eigenkapital og likviditet, jf. § 3-4. Avgjerda om utdeling av utbytte skal treffast av generalforsamlinga etter at styret har lagt fram forslag om utdeling eller anna bruk av overskot (jf. § 8-2, første ledd).

3.3 Offentlege innkjøp

Når det offentlege skal foreta anskaffingar skal *Lov om offentlige anskaffelser (LOA)*⁴ med tilhørande *forskrift om offentlige anskaffelser (FOA)*⁵ følgjast. I lov om offentlege anskaffingar § 1 går det fram at:

«Loven og tilhørende forskrifter skal bidra til økt verdiskapning i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser basert på forretningsmessighet og likebehandling. Regelverket skal også bidra til at det offentlige opptrer med stor integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.»

Av lov om offentlege anskaffingar § 5 går det mellom anna fram at ei anskaffing så langt det er mogleg skal vere basert på konkurranse og oppdragsgjevar skal sikre at omsynet til føreseielegheit, gjennomsigtigheit og etterprøvarheit blir ivaretatt gjennom anskaffingsprosessen.

Sentrale prinsipp som går fram av forskrift om offentlege anskaffingar som vil vere særleg relevant i denne samanhengen er kravet om konkurranseeksponering og krav til føring av protokoll.

Krav om konkurranseeksponering

For kjøp med verdi over 500.000 kr skal innkjøpet bli kunngjort i Doffin, jf. forskrift om offentlege anskaffingar § 2-1 (2) og § 9-1. Doffin er ein database for offentlege innkjøp i regi av Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD).

Det er ikkje krav om slik utlysing for oppdrag med lågare verdi, men det er fastsett eit generelt forholdsmessigprinsipp, som krev at oppdragsgjevar gjennomfører konkurransen på ein måte som står i forhold til innkjøpet (jf. forskrifta § 3-1, femte ledd). Av dette prinsippet følgjer det at kravet til korleis konkurransen skal gjennomførast, og kor mange aktørar som skal vere med i konkurransen, aukar med verdien og betydningen av innkjøpet.⁶

EØS-terskelverdiane i anskaffingsforskrifta er per tidspunkt 1,55 millionar kr. eks. mva. for vare- og tenestekontraktar og 39 millionar kr. eks. mva. for bygg- og anleggskontraktar (jf. FOA § 2-2, 1. ledd). Anskaffingar av varer eller prioriterte tenester⁷ over EØS-terskelverdi skal følgje del III i anskaffingsforskrifta og konkurransen skal kunngjerast i TED-databasen for heile EØS-området (jf. FOA § 18-1). Kunngjeringa blir då sendt til Doffin og vidare til TED-databasen.

Krav til protokoll

Oppdragsgjevar skal føre protokoll frå konkurransar med verdi over 100 000, jamfør forskrift om offentlege anskaffingar § 3-2. Føremålet med plikta til å føre protokoll, er å gjere det mogleg i ettertid å kontrollere at konkurransen har vore gjennomført i samsvar med regelverket. Protokollen skal innehalde informasjon om alle vesentlege forhold og viktige avgjersler gjennom heile innkjøpsprosessen.

⁴ Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD). Lov om offentlige anskaffelser. LOV-1999-07-16 nr. 69

⁵ Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD). Forskrift om offentlige anskaffelser. FOR-2006-04-07 nr. 402

⁶ Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD). *Veileder til reglene om offentlige anskaffelser. 2013*

⁷ Anskaffingsforskrifta skil mellom prioriterte og uprioriterte tenester. Prioriterte tenester er omfatta av EØS-direktiva, og er regulert av del III i anskaffingsforskrifta. Uprioriterte tenester er regulert av del II i anskaffingsforskrifta, uavhengig av verdi. Oversikt over prioriterte og uprioriterte tenester går fram av vedlegg 5 og 6 til anskaffingsforskrifta.

3.4 Offentlegheit

Føremålet med *Lov om rett til innsyn i dokument i offentleg verksemd* (offentleglova)⁸ er å leggje til rette for at offentlege verksemdar er opne og gjennomsiktlige. Det er i hovudsak to prinsipp som følgjer av lova:

- Rett til innsyn
- Plikt til å føre journal

I offentleglova § 2 går lova sitt verkeområde fram:

«Lova gjeld for

- a) staten, fylkeskommunane og kommunane,
- b) andre rettssubjekt i saker der dei gjer enkeltvedtak eller utferdar forskrift,
- c) sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har ein eigardel som gir meir enn halvparten av røystene i det øvste organet i rettssubjektet, og
- d) sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har rett til å velje meir enn halvparten av medlemmene med røysterett i det øvste organet i rettssubjektet.»

Av § 3 i offentleglova går det fram at «Saksdokument, journalar og liknande register for organet er opne for innsyn dersom ikkje anna følgjer av lov eller forskrift med heimel i lov. Alle kan krevje innsyn i saksdokument, journalar og liknande register til organet hos vedkommande organ.» Offentlege verksemdar som er omfatta av lova har plikt til å føre journal etter reglane i arkivlova med forskrifter jf. § 10.

Plikta til å føre journal kjem av behovet for å leggje til rette for ålmenta sitt innsyn i dokument og for å kunne forsikre seg om at all arkivverdig korrespondanse blir registrert. Av forskrift om offentlege arkiv § 2-6 går det fram at alle inngåande og utgåande dokument som etter offentleglova § 4 må reknast som saksdokument for organet skal bli registrert i journalen. Av § 2-7 i same forskrift går det fram kva opplysningar som skal vere registrert i journalen:

- a) journalføringsdato,
- b) saks- og dokumentnummer (journalnummer i papirbaserte journalar),
- c) sendar og/eller mottakar,
- d) opplysningar om sak, innhald eller emne,
- e) dateringa på dokumentet.

3.5 Kommunesektorens organisasjon (KS) sine retningslinjer for eigarstyring

Kommunesektorens organisasjon (KS) sitt eigarforum har utarbeidd eit sett med tilrådingar⁹ for korleis kommunale/fylkeskommunale eigarskap bør forvaltast og kva system og rutinar kommunar og fylkeskommunar bør etablere. Av tilrådingane går det innleiingsvis fram følgjande om aktivt eigarskap i kommunar/fylkeskommunar:

⁸ Justis- og beredskapsdepartementet (JD). Offentleglova. LOV-2006-05-19 nr. 16

⁹Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013)

«Et aktivt eierskap er grunnleggende for en best mulig lokalpolitisk forvaltning av de samlede verdier og har direkte konsekvenser for selskapene, deres disponeringer og deres markedsposisjon. Samtidig vil et aktivt eierskap gi viktige signaleffekter overfor omverden og styrke kommunens/fylkeskommunens omdømme.»¹⁰

I den sist oppdaterte versjonen (2013) omtalar KS 19 tema med tilhørende tilrådingar:

1. Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalde
2. Utarbeiding av eigarskapsmeldingar
3. Utarbeiding og revidering av selskapsstrategi og selskapsavtale/vedtekter
4. Vurdering og val av selskapsform
5. Fysisk skilje mellom monopol og konkurranseverksemd
6. Tilsyn og kontroll med kommunale føretak og med forvaltninga av kommunen sine interesser i selskap
7. Samansetting og funksjon av eigarorgan
8. Gjennomføring av eigarmøte
9. Eigar sine krav til profesjonelle styre i kommunal sektor
10. Valkomité for styreutnemning i aksjeselskap og interkommunale selskap
11. Rutinar for kompetansevurdering av selskapsstyre
12. Styresamansetting i konsernmodell
13. Oppnemning av vararepresentantar
14. Habilitetsvurderingar og politisk representasjon i styre
15. Kjønnrepresentasjon i styre
16. Godtgjøring og registrering av styreverv
17. Arbeidsgjevartilknytning i sjølvstendige rettssubjekt
18. Utarbeiding av etiske retningslinjer
19. Administrasjonssjefen si rolle i kommunale og fylkeskommunale føretak

Av KS sine tilrådingar går det fram at kommunen som ein del av folkevaldopplæringa bør **gjennomføre obligatoriske kurs og/eller eigarskapsseminar** for alle folkevalde i dei ulike aspekta knytt til eigarstyring av utskilt verksemd. Det går fram at den fyrste opplæringa bør bli gjennomført i løpet av dei fyrste 6 månadene av valperioden og følgjast opp etter to år. I KS sine tilrådingar blir det vist til at politikarar ofte har liten eller manglande kompetanse knytt til eigarstyring av selskap. Det er derfor viktig at dei folkevalde får innsikt i ulike roller ein innehar som både folkevald og som t.d. styremedlem og representantskapsmedlem. Dei folkevalde må vere medvitne om roller, styringslinjer og ansvarsdeling. Vidare framhevar KS at for å styrke kompetansen og sikre informasjon til kommunestyrepolitikarane, bør det årleg etter gjennomføring av generalforsamling, bli gjeve informasjon om status for selskapa, drift og nøkkeltal.

Av KS sine tilrådingar går det fram at kommunen bør **utarbeide eigarskapsmelding**. Av tilrådingane går det fram at ein eigarskapsmelding kan definerast som eit overordna politisk styringsinstrument for verksemdar som er lagt til eit anna rettssubjekt, eige styre, ein vertskommune eller til eit anna interkommunalt organ. Ei eigarskapsmelding bør som minimum innehalde tre hovudpunkt:

1. Oversikt over kommunen sine verksemdar som er lagt til selskap og samarbeid
2. Politisk (prinsipp for eigarstyring) og juridiske styringsgrunnlag knytt til dei ulike selskaps- og samarbeidsformane
3. Føremålsdiskusjon og selskapsstrategi knytt til dei ulike selskapa, medrekna vedtektsrevisjon

¹⁰Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013) s.2

Det går vidare fram at ei eigarskapsmelding vil sikre naudsynte styringssignal til selskapa og tydeleggjere lokalpolitikarane sitt ansvar. Ei eigarskapsmelding vil bidra til å gje oversikt over kommunen si samla verksemd, og gje dei folkevalde ei moglegheit til å setje seg inn i dei juridiske styringsmoglegheitene som ligg i dei ulike selskapsformane. Eigarskapsmeldinga kan også innehalde eit eige punkt om selskapa sitt samfunnsansvar, t.d. politiske målsettingar knytt til miljø, likestilling, openheit, etikk osv. Eigarskapsmeldinga bør også reflektere det rettslege ansvarsmessige forholdet mellom selskapsform og eigar. KS tilrår at eigarskapsmeldinga blir gjennomgått og eventuelt revidert kvart år i kommunestyret.¹¹

Det går også fram av KS sine tilrådingar at kommunen bør **utarbeide og revidere selskaps-strategi og vedtekter**. KS peiker på at selskapet si verksemd skal gjerast tydeleg i vedtektene/selskapsavtalen, og at selskapet innafor ramma av vedtektene/selskapsavtalen bør ha klare mål og strategiar for si verksemd. Vidare bør føremålet i selskapsavtale/vedtekter bli vurdert med jamne mellomrom for å sjå om det er behov for endringar.

Av KS sine tilrådingar går det vidare fram at ein grunnleggjande føresetnad for ei strategisk drift av selskapa er ein klar og presis eigarstrategi for selskapet der eigar sine forventningar til selskapet er formulerte. Dette vil også vere ein føresetnad for gjennomføring av selskapskontroll. Det er anbefalt at eigar klargjer sine forventningar til styret og selskapet gjennom selskaps-strategiane. Selskapsstrategiane bør som del av eigarmeldinga bli revidert jamleg.

Det går vidare fram at det i selskapsstrategien bør klargjørast eigar sine forventningar til type avkasting, anten den er i finansiell forstand eller på anna måte. Det blir peika på at type avkasting vil avhenge av type selskap og selskapet sitt føremål. Det går vidare fram at det er eigar sitt ansvar å syte for at selskapet har ein forsvarleg selskapskapital og at styret har handleplikt dersom eigenkapitalen blir for låg. Styret skal i samsvar med aksjeloven foreslå utbytte innanfor dei avgrensingane som aksjeloven sett for åtgangen til å utdele utbytte. Det blir vidare peika på at det derfor er viktig at eigarane har forventningar om ein utbyttepolitikk som gjer at selskapet sitt føremål kan realiserast. Det blir vidare peikt på at selskapet ikkje bør akkumulere høgare eigenkapital enn det som er naudsynt på forretningsmessig grunnlag og for å oppnå eigarane sitt mål med selskapet.

Vidare blir det vist til at føremål for selskap ofte blir definert nokså generelt, noko som kan medføre stor åtgang til endringar i verksemda. Det blir peika på at det vil vere opp til eigarorganet å vega behovet for selskapet sitt handlingsrom. KS peikar også på at langsiktighet og samfunnsansvar bør leggjast til grunn for kommunale eigarskap.¹²

Når det gjeld **vurdering og val av selskapsform** går det fram av KS sine tilrådingar at det er eigar sitt ansvar å sikre at selskap har ein selskapsform som er tilpassa verksemda sitt føremål, eigarstyringsbehov, marknadsmessige forhold og konkurranseregelverk.¹³

Dersom kommunen har eigarskap i selskap som opererer i konkurranseverksemd i tillegg til monopolverksemd, bør det som hovudregel etablerast eit **fysisk skilje mellom monopol og konkurranseverksemd**, for å unngå mistanke om rolleblanding og kryss-subsidiering. Organiseringa av konkurranseutsett verksemd bør så langt som mogleg ha åtskilt leining og bemanning, i tillegg til å vere fysisk åtskilt frå monopolverksemda.¹⁴

Av tilrådingane går det vidare fram at kommunestyret har **eit tilsyns- og kontrollansvar** for å sikre at kommunen når sine mål, at regelverket blir etterlevd og at etiske omsyn blir tryggja. Kontrollutvalet

¹¹Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.7-8

¹²Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.8-9

¹³Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.9

¹⁴Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.9

skal på vegne av kommunestyret sjå til at det blir ført kontroll med kommunen sine eigarinteresser i selskap. Det er viktig at det blir lagt til rette for at kontrollutvalet kan utøve sin funksjon på ein god måte. KS tilrår at kommunestyret innafor kommunelova sine føresegner fastsett regler for selskapskontroll. Dette bør omfatte kva dokument som uoppfordra skal sendast til kontrollutvalet og kven denne plikta gjeld for. Kontrollutvalet og kommunen sin revisor skal bli varsla når generalforsamling/representantskap og tilsvarande organ held møte, og kontrollutvalet/revisor har rett til å vere til stades på slike møte.¹⁵

KS tilrår vidare at administrasjonssjefen skal syte for at dei folkevalde og innbyggjarane lett kan finne informasjon med oversikt over selskap og anna som kommunen har eigarinteresser i.¹⁶

KS sine tilrådingar omhandlar også **samansetting og funksjon av eigarorgan**. For aksjeselskap anbefalar KS at kommunestyret vel politisk leiing som eigarrepresentant i selskapa sitt eigarorgan. Eigarutøvinga skal spegle kommunestyret si samla avgjersle eller fleirtalsavgjersle. Det er sentralt at det blir oppretta ein føreseieleg og klar kommunikasjon mellom eigarorgan og kommunestyret i forkant av generalforsamlingar. Det blir presisert at tilrådinga retter seg mot at eigarstyringa skal skje gjennom eigarorganet for selskapa og ikkje i selskapsstyra. Det blir vidare peika på at innanfor selskapsformene AS og IKS bør det, for å sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eigarorganet si mynde, etablerast føreseielege kommunikasjonsformer mellom kommunestyret og eigarorgan som forankrast i eigarskaps-meldinga.¹⁷

KS tilrår også at det blir **gjennomført eigarmøte**. Generalforsamling er det formelle eigarmøtet, men det kan også bli kalla inn til eigarmøte utover generalforsamlingar. Tilrådinga om gjennomføring av eigarmøte er ei presisering av lova. KS tilrår at styret bør leggje til rette for at flest mogleg av eigarorganet sine medlemmer kan ta del i generalforsamling og at dette blir ein effektiv møteplass for aksjeeigarane og styret. Styreleiar og dagleg leiar har plikt til å delta på generalforsamlinga i aksjeselskap. Revisor har rett til å vere til stades, og nokre gonger har revisor plikt til å møte når det er saker på dagsorden som gjer dette naudsynt. I tillegg til generalforsamling kan det bli gjennomført andre eigarmøte, til dømes for å drøfte ei sak utan at det blir gjort formelle vedtak. Det er opp til eigarane sjølve å vurdere behovet for, og korleis slike eigarmøte skal bli gjennomført.¹⁸

KS sine tilrådingar omhandlar også eigar sine krav til **profesjonelle styre** i kommunal sektor. Av tilrådingane går det fram at det er eigar sitt ansvar å setje saman styret og gje styret dei naudsynte styringsrammene for å utøve si verksemd som eit profesjonelt organ. Det er eigar sitt ansvar å gje informasjon om rammene for og innhaldet i det å sitte i eit styre. Det går vidare fram at eit profesjonelt styre som kollegium består av personar med eigna personlege eigenskapar som utfyller kvarandre kompetansemessig. Det blir vidare vist til at å ta på seg eit styreverv er eit personlig verv. Det betyr at ein ikkje representerer verken politiske parti, kommunen eller andre interessentar, men skal ta i vare selskapet sine interesser på best mogeleg måte saman med resten av styret og ut i frå selskapet sitt føremål. Det blir peika på at dette følgjer naturleg av at profesjonelt eigarskap blir utøvd gjennom eigarorganet. Vidare blir det vist til at eigar bør foreta ein analyse av selskapet sitt føremål og eigar sine forventningar som grunnlag for å setje saman eit profesjonelt styre.

Vidare blir det vist til at eit styre skal ha generalist- og fagspesifikk kompetanse. Føremålet for dei kommunale selskapa er ulikt, frå t.d. finansielt, politisk eller meir samfunnsnyttig motivert eigarskap. Det inneber at kompetanse bør sjåast i lys av selskapet sitt føremål. Eit profesjonelt samansett styre har kompetanse som er naudsynt for å oppfylle eigar sine forventningar. KS viser til at dersom

¹⁵Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.10

¹⁶Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.10

¹⁷Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.11-12

¹⁸Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.12

naudsynt kompetanse ikkje er til stades i utgangspunktet, skal eigar sitt ansvar likevel presiserast og det skal bli gjeve tilbod om opplæring der det er naudsynt.¹⁹ KS har også kome med tilrådingar til kva kompetanse styremedlemmar bør ha:

- Kunnskap om aksjelova, IKS-lova, kommunelova og andre relevante lover, forskrifter og avtalar som har betydning for selskapet si drift
- Kunnskap om selskapet sitt føremål, vedtekter, organisasjon og historie
- Kompetanse om private og kommunale rekneskapsprinsipp, evne til å lese økonomiske utviklingstrekk og foreta naudsynte grep ved behov
- Kompetanse på offentleg forvaltning og de politiske og samfunnsmessige utfordringane til ei kvar tid
- Spesialistkompetanse og erfaring på eit eller fleire område som t.d. juss, økonomi, marknadsføring, forvaltning, kommunalkunnskap, teknikk, HMT, leiging eller organisasjon
- Ha kunnskap om trendar og utviklingstrekk innafor bransjen
- Ha kunnskap om konkurrerande verksemdar²⁰

Ved val av styre til selskap organisert etter aksjelova og lov om interkommunale selskap tilrår KS at det bør vedtektsfestast **bruk av valkomité**. Føremålet er å sikre samansetting av styret med komplementær kompetanse og i samsvar med eigar sitt føremål med selskapet. Representantskapet/generalforsamlinga sin leiar vel leiaren av valkomiteen. I selskap med fleire eigarkommunar bør valkomiteen bli samansett for å spegle eigardel. Fleirtalet av valkomiteen bør vere uavhengige av selskapet sitt styre og tilsette. Valkomiteen si innstilling bør grunngjevast. KS peikar vidare på at samansettinga av styret bør gjerast ut i frå at styret er eit kollegialt organ og representantar bør bli valt ut i frå formelle krav til kompetanse og selskapet sin eigenart. KS viser også til at styret sin eigenevaluering bør bli tatt med i vurderinga ved val av styrepraesentantar.²¹

Vidare viser KS til at det er eigar sitt ansvar å sikre eit styre med naudsynt kompetans til å leie selskapet i samsvar med eigar sitt føremål. I dette ligg det også at eigar står fritt til å skifte ut styremedlemmar innafor valperioden. Samstundes har styret eit sjølvstendig ansvar for å gjennomføre **jamlege kompetansevurderingar av eget styre** i forhold til eigarane sitt føremål med selskapet. For å sikre utvikling av naudsynt kompetanse i styret tilrår KS at det blir etablert følgjande rutinar som ein del av styret sine rammer. Styret skal:

- Fastsette instruksar for styret og den daglege leiinga med særleg vekt på klar intern ansvars- og oppgåvefordeling
- Gjennomføre ein eigenevaluering kvart år både når det gjeld kompetanse og arbeid
- Bli gjeve jamleg moglegheit til ekstern styreopplæring. Nye styremedlemmar skal få opplæring om ansvar, oppgåver og rollefordeling
- Gjennomføre eigne styreseminar der fokus går på roller, ansvar og oppgåver
- Fastsette ein årleg plan for sitt arbeid med vekt på mål, strategi og gjennomføring
- Gje ein samla utgreiing for selskapet si styring og leiging i ein årsrapport. Dersom dette ikkje er gjort skal det forklarast

KS peikar på at rutinane er ei rettesnor og at rutinane naturleg nok vil avhenge av selskapet sin storleik og verksemd.²²

Når det gjeld **styresamansetting i konsernmodell** tilrår KS at styret i morselskap ikkje bør sitje i styret til dotterselskap. Konserndirektøren kan vere representert i dotterselskapa sine styre. Dersom

¹⁹Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.13

²⁰Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.13

²¹Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.14

²²Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.15

dotterselskap yter tenester til morselskap i konkurranse med andre bør det vere eit leiingsmessig og funksjonelt skilje mellom selskapa for å unngå inhabilitet og rolleblanding i anbudsprosessar. Dersom det i konsernet er eit dotterselskap som yter monopoltenester til sine eigarar eller innbyggjarane i eigarane sine kommunar bør eksterne kandidatar ha fleirtal i dotterselskapsstyret.²³

Vidare tilrår KS at når det utpeikast **vara til styre** bør ordninga med numerisk vara bli nytta for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret. KS tilrår også at 1. vara blir invitert til styremøta for å på den måten sikre kompetanse og kontinuitet.²⁴

Når det gjeld **habilitetsvurderingar og politisk representasjon i styre** viser KS til at det er opp til kvart einskilde eigarorgan (representantskap/generalforsamling) å avgjere kva type kompetanse eit styre skal ha. I utgangspunktet tilrår KS å unngå situasjonar der styret sine medlemmer jamleg blir vurdert i forhold til forvaltningslova sine reglar om habilitet og derfor kritisk vurderer bruken av leiande politikarar i selskapsstyra. KS tilrår at styra etablerer faste rutinar for å handtere moglege habilitetskonfliktar, og at kommunestyret opprettar ein valkomité som innstiller til det organ som skal velje styrerepresentantar. Endringar i forvaltningslova si § 6 som trådte i kraft 1. november 2011 medfører at ingen kommunalt tilsette eller folkevalte skal handtere saker i kommunen som gjeld eit selskap der dei sjølv er styremedlem, også der selskapa er fullt ut offentleg eigd.²⁵

KS sine tilrådingar omhandlar også **kjønnsrepresentasjon i styre**. KS peiker på at reglane i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styre i statsaksjeselskap gjeld tilsvarande for aksjeselskap der kommunar og fylkeskommunar til saman eig minst to tredeler av aksjane i selskapet. For statsaksjeselskap med fem styremedlemmar er det krav om 40 % kjønnsrepresentasjon. KS føreslår at eigarorgan uavhengig av organisasjonsform søker å få til ein balansert kjønnsrepresentasjon i styre for å betre utnytte eksisterande kompetanse i regionen/kommunen/fylkeskommunen.²⁶

KS sine tilrådingar omhandlar vidare **godtgjøring og registrering av styreverv**. KS tilrår at kommunen i samband med utarbeiding og eventuell revidering av eigarmelding gjennomfører ein prinsipiell diskusjon om honorar som grunnlag for eigarorganet si fastsetting av styrehonorar, uavhengig av organisasjonsform. Vidare tilrår KS at alle som tar på seg styreverv for kommunale selskap bør registrere verva på www.styrevervregister.no.²⁷

Vidare peiker KS på at godtgjeringa bør reflektere styret sitt ansvar, kompetanse, tidsbruk og verksemda sin kompleksitet. Vidare peiker KS på at styremedlemmar generelt ikkje bør påta seg særskilte oppgåver for det aktuelle selskapet i tillegg til styrevervet.²⁸

KS tilrår at selskap ved utskilling av verksemd til sjølvstendig rettssubjekt søker medlemskap i ein **arbeidsgjevarorganisasjon**.²⁹

Vidare tilrår KS at eigar ser til at selskapsstyra utarbeider og jamleg reviderer **etiske retningslinjer for selskapsdrifta**.³⁰

²³Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.15

²⁴Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.15

²⁵Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.16

²⁶Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.17

²⁷Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.17

²⁸Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.17

²⁹Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.18

³⁰Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.18

Den siste av tilrådingane frå KS omhandlar **administrasjonssjefens rolle**. Det går fram at administrasjonssjefen eller andre i leiande administrative posisjonar, samt medlem av kommunalråd, ikkje kan sitte i føretaksstyre.³¹

3.6 Vedtektene i Hardangerbrua AS

Hardangerbrua AS sine vedtekter blei først utarbeidd i 1996, og sidan revidert i år 2000, 2004, 2012 og seinast 2014.

Føremålet til selskapet går fram av § 3, «å stå for bompengefinansiering/oppkrevjing til finansiering av Hardangerbrua AS med tilførselsveggar i samsvar med vedtak i Stortinget og avtale med Statens vegvesen».

Av § 4 går det fram at selskapet sin aksjekapital er på kr. 150.000 fordelt på 15 aksjar kvar på kr. 10.000.

Av § 5 går det fram at selskapet sitt styre skal bestå av sju styremedlemmar og sju personlege varastyremedlemmar. Det skal vere fire styremedlemmar oppnemnt av Hordaland fylkeskommune, eitt styremedlem oppnemnt av Bergen kommune og to styremedlem oppnemnt av dei andre aksjonærane Eidfjord kommune, Granvin herad, Kvam herad, Ullensvang herad, Ulvik herad og Voss kommune.

§ 6 i vedtektene beskriv at «den ordinære generalforsamlinga skal handsama og avgjera:

- Fastsetja resultatrekneskap og balanse
- Disponera overskot eller dekkja underskot i medhald til fastsett balanse
- Velje styre og valnemnd
- Andre saker som i medhald av lov eller vedtekter høyrer inn under generalforsamling»

Kvart år innan utgangen av juni skal ordinær generalforsamling haldast.

Det er også retningslinjer for overdraging av aksjar i §§ 7 og 8 i vedtektene.

3.7 Bompengeavtale og avtale om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen

3.7.1 Bompengeavtale³²

Bompengeselskap må inngå ein avtale med Staten v/Statens vegvesen Vegdirektoratet for å kunne krevje inn bompengar, og denne avtalen blir omtala som ein bompengeavtale. Bompengeavtalar er i stor grad standardiserte, og både bompengeselskapet og Staten sine oppgåver og ansvar går fram av bompengeavtalen.³³

I april 2006 blei «Avtale mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS» (bompengeavtalen) underteikna av styreleiar i Hardangerbrua AS og vegdirektøren.³⁴

Det går fram av bompengeavtalen at «Hardangerbrua AS skal stå for delfinansiering av Utbyggingen [av RV 7/RV 13 Hardangerbrua AS] i samråd med Statens vegvesen og etter de retningslinjer som

³¹Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (mai 2013), s.19

³² I denne framstillinga blir det fokusert på selskapet sine oppgåver i driftsfasen som går fram av bompengeavtalen. Dette har samanheng med at selskapet på tidspunktet for selskapskontrollen er i driftsfasen

³³ Informasjon henta 27.10.14 frå: <http://www.norvegfinans.com/no/bompenger-i-norge/vegen-frem-til-bompengefinansiering/>.

³⁴ Årsmelding 2012 for Hardangerbrua AS

Staten til enhver tid gir. Under de samme forutsetninger administrerer Hardangerbrua AS bompengeneinnkrevningen, forvalter bompengemidlene og anvender disse slik det fremgår av denne avtale».³⁵

Selskapet skal, i tillegg til å finansiere sin del av utbyggingskostnadene, også dekke renter på egne lån, egne administrasjonsutgifter og utgifter til innkrevning av bompengar, irekna vedlikehald og drift av innkrevningssystem og bomstasjon. Dersom det blir naudsynt med endringar eller utskifting av innkrevningssystemet skal selskapet også finansiere dette. Selskapet har ansvar for administrasjon, drift og vedlikehald av innkrevningssystemet i bompengerperioden.³⁶

Innkasserte bompengar og gjeld skal forvaltas av selskapet på ein best mogleg måte i samsvar med innhaldet i bompengeavtalen. Selskapet skal overføre midlar etter rekvisisjon frå Statens vegvesen innan angitt frist. Rekvisisjonen skal sendas til selskapet seinast 14 dagar før frist for overføring av midlar.

Det skal ikkje utbetalast årleg utbytte. Dersom Samferdselsdepartementet ikkje bestemmer noko anna skal midlar i selskapet berre plasserast i bankinnskott og/eller papir som er utstedt eller garantert av stat, kommunar eller fylke. Selskapet kan ikkje kjøpa aksjar. Selskapet skal sørge for at låneavtalar blir reforhandla når marknadsforholda tilseier billegare finansiering og det er mogleg. Dersom trafikkantar ikkje betaler bompengavgift etter gjeldande retningslinjer er selskapet pliktig å krevje tilleggsavgift.³⁷

Selskapet er underlagt regelverk om offentlege anskaffingar, og må kunne dokumentere at dette blir følgt. Informasjon frå selskapet til allmennheten skal avgrensast til å gjelde takst- og rabattsystem, samt informasjon om innkrevninga av bompengar. Selskapet kan ikkje engasjere seg i tiltak som ikkje har direkte samanheng med innkrevning av bompengar eller betening av selskapet si gjeld.

Vidare skal ikkje selskapet drive verksemd utover det som går fram av bompengeavtalen eller andre avtalar som er inngått med Statens vegvesen. Selskapet skal heller ikkje inngå avtalar med andre bompengeselskap eller andre typar selskap om nokon form for tenester knytt til anna bruk av elektroniske brikker eller andre former for betalingskort for bompengar, enn betaling for passering av bompengestasjonar på offentlig veg.³⁸

Rekneskapet til selskapet skal førast i samsvar med krav i rekneskapslova. Storleiken på beløpet som kvart år blir utbetalt til Statens vegvesen skal klart gå fram av rekneskapet. Rekneskap med årsmelding og andre oppgåver skal sendast til regionvegkontoret i samsvar med Vegdirektoratets nærare føresegn. Referat frå styremøta og generalforsamling skal sendast frå selskapet til Statens vegvesen, og Riksrevisjonen og Statens vegvesen skal ha møte- og talerett i generalforsamlingane. Innkalling og saksdokument til generalforsamling skal sendes Statens vegvesen og Riksrevisjonen på same måte som til aksjonærane.

I driftsperioden skal det vere eit møte mellom selskapet og regionvegkontoret minst ein gong per år kor mellom anna behov for vedlikehaldstiltak på innkrevningsutstyret og finansieringa av dette skal drøftast. All kontakt mellom selskapet og Statens vegvesen skal gå gjennom regionvegkontoret, dersom ikkje anna er eller blir bestemt. Dersom selskapet og Vegdirektoratet har direkte kontakt skal regionvegkontoret alltid holdast orientert.³⁹

3.7.2 Avtale om drift av innkrevningssystem med Statens vegvesen

Med bakgrunn i bompengeavtalen blei det 12.mars 2012 inngått ein avtale mellom Hardangerbrua AS og Statens vegvesen om drift av innkrevningssystemet. Statens vegvesen har hovudansvar for

³⁵ Avtale mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS (bompengeavtalen), 2006

³⁶ Avtale mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS (bompengeavtalen), 2006

³⁷ Avtale mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS (bompengeavtalen), 2006

³⁸ Avtale mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS (bompengeavtalen), 2006

³⁹ Avtale mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS (bompengeavtalen), 2006

val, innkjøp og etablering av innkrevningssystemet. Statens vegvesen er eigar av utstyret, medan Hardangerbrua AS få leige utstyret vederlagsfritt frå Statens vegvesen. Som innkrevingsutstyr blir det følgjande rekna:

- «Bygninger, boder, kabinett, utstyrsskap, portaler osv, med innvendig- og utvendig- og oppmontert- utstyr. Signallys og andre faste installasjoner på, i og ved bomstasjonen som relateres til utøvelse av innkrevingsfunksjonen etter bompengeaftalen.
- Datamaskiner med programvare, elektroniske brikker, sentralt datasystem (sentralsystem), inklusive maskin- og programvare, som benyttes som en del av innkrevningssystemet samt datakommunikasjonsløsningene mellom bomstasjoner og sentralsystem og strømtilførsel til selve bomstasjonen».⁴⁰

All drift og vedlikehald av innkrevningssystemet er selskapet både praktisk og økonomisk ansvarleg for. Dette omfattar mellom anna:

- «Drift av innkrevingsutstyr etter gitte konsesjoner og godkjenninger
- Ansvar for utstyr iht. denne avtale
- Ansvar for øvrig utstyr utendørs på bomstasjonen, som bommer, skilt, detektorer, kameraer og antenner. Tilkomst parkeringsplass for servicebil er og selskapets ansvar
- Ansvar for å reetablere innkrevningssystemet ved uforutsette hendelser som for eksempel påkjørsel, hærverk og lignende. Herunder og ansvar for kontakt med vegvesenet, politi, øvrige myndigheter, forsikringsselskap, vegkandleverandør og andre samarbeidspartnere».⁴¹

Vidare er selskapet ansvarleg for eigen økonomi, prognosar og budsjett i samband med innkrevjinga. Dersom det oppstår plutselig eller periodevis svikt på innkrevingsutstyret er selskapet ansvarleg, uansett årsak. Selskapet er ansvarleg for å forsikre det selskapet eig eller leigar, unntaket er utstyr som vegvesenet eig. Selskapet plikter å leggja til rette for at Vegvesenet gis tilgang på relevant passeringdata, enten direkte eller via eit driftsselskap.⁴²

3.8 Fylkeskommunale dokument og vedtak

3.8.1 Eigarskapsmelding

Hordaland fylkeskommune reviderte si eigarskapsmelding i juni 2013. I eigarskapsmeldinga 2013 går fylkeskommunen systematisk gjennom KS sine 19 tilrådingar og vurderer fylkeskommunen sin praksis i forhold til retningslinene.

I eigarskapsmeldinga er det ein tabell med oversyn over fylkeskommunen sin selskaps-portefølje. Til saman har fylkeskommunen eigarskap i 42 selskap. For kvart av selskapa er føremålet med eigarskapet definert og selskapet er plassert under ein av seks sektorar (sjå liste nedanfor). I tillegg går mellom anna eigardel og prosentdel kvinner i selskapsstyret fram av oversikta.

Hordaland fylkeskommune har i eigarskapsmeldinga delt inn sine eigarskap i følgjande seks sektorar:

- Samferdsel
- Næring og nyskaping
- Kultur
- Energi
- Eigedom
- Arbeidsmarknadsverksemd

⁴⁰ Avtale om drift av innkrevningssystemet mellom Hardangerbrua AS og Statens vegvesen, 2012

⁴¹ Avtale om drift av innkrevningssystemet mellom Hardangerbrua AS og Statens vegvesen, 2012

⁴² Avtale om drift av innkrevningssystemet mellom Hardangerbrua AS og Statens vegvesen, 2012

For kvar av sektorane er det også gjeve ein omtale av fylkeskommunen si rolle som eigar av selskap innanfor sektoren. I eigarskapsmeldinga går også fylkeskommunen sin selskapsesifikke eigarstrategi for kvart einskild selskap fram.

Av eigarskapsmeldinga går det fram at bompengeselskapa er plassert under sektoren samferdsel. Det går vidare fram at Hordaland fylkeskommune sitt føremål med eigarskapen i bompengeselskapa er av samfunnsmessig karakter. Fylkeskommunen legg følgjande definisjon for samfunnsmessig eigarskap:

«Dersom et selskap vert sett som eit gjennomføringsorgan for samfunnsmessige oppgåver og fylkeskommunen som eigar ikkje siktar mot ei marknadsmessig eigenkapitalavkastning, vert eigarskapet definert som samfunnsmessig. Sjølv om verksemda ikkje er underlagt ordinære avkastningskrav, ligg det i sjølve verksemdsdanninga forventningar om effektiv og målretta drift».

I eigarskapsmeldinga skiljer fylkeskommunen mellom «bompengeselskap som pådrivarselskap» og «bompengeselskap med ansvar for finansiering og innkrevjing». Det går fram at førstnemnde er «ein form for interesseorganisasjon som mellom anna forsøker å påverke politiske beslutningstakarar lokalt, regionalt og nasjonalt», medan sistnemnte kategori er selskap som har ansvar for finansiering og administrert innkrevjinga i tråd med vedtatt bompengeproposisjon og bompengeavtale med Statens vegvesen. Det blir vidare vist til at pådrivarselskapa er sterkt politiske av natur, medan innkrevjingsselskapa har ein administrativ, ikkje-politisk funksjon.⁴³

Det går vidare fram at fylkeskommunen i ei rekkje tilfelle har garantert for lån til bompengeselskap, og at det derfor er ein medviten eigarstrategi å ha aksjefleirtalet i desse selskapa – for å sikra seg at økonomiske disposisjonar i selskapet ikkje set den fylkeskommunale garantien i fare.⁴⁴

I eigarskapsmeldinga blir kvart av selskapa som fylkeskommunen har eigarskap i presentert med; eigardel, vedtektsfesta føremål, fylkeskommunen si vurdering når det gjeld behovet for vedtekstendringar, aksjekapital, informasjon om verksemda og fylkeskommunen sin eigarstrategi. Nærmare informasjon om innhaldet knytt til Hardangerbrua AS i eigarskapsmeldinga blir presentert i kapittel 4.4 i datadelen av denne rapporten.

I eigarskapsmeldinga, kapittel 6, går fylkeskommunen sine prosedyrar for eigarskapsforvaltning fram. Dette gjeld prosedyrar for oppnemning av eigarrepresentantar og deltaking i eigarskapsmøte, samt prosedyrar for oppnemning av fylkeskommunale styrerepresentantar i selskap fylkeskommunen har eigardelar i. I tillegg er det prosedyrar for fylkesrådmannen si handtering av oppgåver knytt til å førebu, leggje til rette for og følgje opp den fylkeskommunale eigarskapsstyringa.

Vidare går det følgjande fram av eigarskapsmeldinga:

«Fylkesrådmannens ansvar er i praksis delegert nedover i administrasjonen, og ulike avdelingar har ansvar for ulike oppgåver innanfor dette området.

Fylkesrådmannen viser til prinsippet om ein differensiert eigarskapsstrategi og ein ressursbruk som er tilpassa fylkeskommunen sine faktiske eigarinteresser, jf. punkt 2.3.1 [i eigarskapsmeldinga]. På denne bakgrunn ser fylkesrådmannen ikkje behov for omfattande ressursbruk i administrasjonen. Det er likevel slik at det er ein føremon at dei prosedyrar og rutinar som gjeld, er kjent og føreseieleg for relevante partar».

⁴³ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune, s.16-17

⁴⁴ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune, s.17

Fylkesrådmannen har delegert oppgåver for eigarskapsforvaltninga til økonomiavdelinga (koordinerande ansvar for substansiell forvaltning av eigarskapen), relevante fagavdelingar (ansvar for å følgje opp og kjenne selskapa dei har ansvaret for) og organisasjonsavdelinga (ansvar for tilrettelegging for val av styrerepresentantar og som praktisk fasilitator for fylkeskommunen sine eigarrepresentantar til generalforsamling og andre eigarmøte).⁴⁵

Hordaland fylkeskommune si økonomiavdeling er tildelt tre hovudoppgåver i følgje eigarskapsmeldinga:

- Syte for å ha samla oppdatert nøkkelinformasjon om alle selskapa som fylkeskommunen har eigarinteresser i
- Koordinere arbeid med, og fremje sak om, eigarskapsmelding til fylkestinget kvart fjerde år, samt årlege forenkla eigarskapsmeldingar
- Handtere løpande saker knytt til det fylkeskommunale eigarskapet som har økonomiske konsekvensar, til dømes kjøp, sal, spørsmål om garantiar og aksjeutviding⁴⁶

I følgje eigarskapsmeldinga er den relevante fagavdelinga for selskap tildelt følgjande oppgåver:

- Vere fagleg støtte for eigar i samband med gjennomføring av generalforsamling/eigarmøte
- Vere «lyttepost» for eigar i samband med viktige saker/tema som måtte kome opp
- Vere informasjonspunkt for styrerepresentantar som er oppnemnd frå fylkeskommunen
- Bidra med faglege innspel i samband med utarbeiding/revidering av eigarskapsmelding
- Inneha ei oversikt over kontaktpersonar for alle selskapa innanfor sin sektor⁴⁷

Organisasjonsavdelinga i Hordaland fylkeskommune er tildelt fire hovudoppgåver:

- Fungere som sekretariat for den fylkeskommunale valnemnda
- Informere styra i dei ulike selskapa om oppnemning av nye styrerepresentantar frå fylkeskommunen
- Legge til rette for deltaking frå eigar i generalforsamling/eigarmøte, mellom anna gjennom kontakt med selskapa
- Vidareformidle relevant informasjon frå selskapa, mellom anna innkalling til og referat frå generalforsamling⁴⁸

⁴⁵ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune, s. 44-45.

⁴⁶ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune

⁴⁷ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune s. 46.

⁴⁸ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune

4. Data

4.1 Generelt om bompengeselskap

Eit bompengeselskap blir etablert på grunnlag av eit Stortingsvedtak om å bompengefinansiere eit prosjekt. Bompengeselskapet blir eit verkemiddel og instrument for å handsame kontantstraum og gjeld som knytt seg til eit bompengefinansiert tiltak. Det er ikkje berekna at eit bompengeselskap skal tene pengar og målet skal vere å legge ned selskapet når tilhøyrande bompengeprojekt er nedbetalt. Bompengetaksten kan aukast og/eller bompengeperioden utvidast med inntil fem år dersom økonomien i prosjektet sviktar (til dømes ved låge trafikktal).⁴⁹

Det er tre fasar i eit bompengeselskap sitt liv; pådrivar-, bygge- og driftsfasen. Hardangerbrua AS er i driftsfasen i dag. Det vil sei at byggeprosjektet er avslutta og bru-prosjektet realisert. Innkrevjing vil normalt starte når brua eller vegen opnast. I driftsfasen har bompengeselskap eit operatøransvar og eit ansvar for å ferda ut avtalar. Selskapet skal betene renter og avdrag, i tillegg til daglig drift med dei midlar som vegprosjektet genererer i bompengar. Dette er ein instrumentell funksjon, og oppgåver som innkrevjing, mottak av kundeførespurnader, utferding av brikke og tilsvarende driftsmessige oppgåver kan bli satt ut til ein tredjepart.⁵⁰

Bompengeselskap inngår ofte kontrakt med ein driftsoperatør som står for den daglege drifta og innkrevjinga.⁵¹ Driftsoperatøren sitt ansvar blir definert av bompengeselskapa, men det inneber ofte å gjennomføre bompengeinnkrevjinga. Dette vil si å inngå og følgje opp betalingsavtalar med brukarane, sørge for fakturering, yte kundeservice, rapportere om passeringstal og –inntekt.⁵²

CS Norge er det sentralsystemet for bompengeinnkrevjing som nyttast i alle AutoPASS bomstasjonar, slik som Hardangerbrua AS har. Statens vegvesen Vegdirektoratet har inngått avtale med Q-Free ASA om leige og utvikling av systemet. AutoPASS-selskapa betaler for CS Norge direkte til Q-Free ASA i tråd med inngått rammeavtale mellom Statens vegvesen Vegdirektoratet og Q-Free ASA.⁵³

Statens vegvesen Vegdirektoratet har rammeavtale med EPC (Euro Parking Collection) om innkrevjing av bompengebetaling frå utanlandske køyretøy som ikkje har AutoPASS-brikke eller har betalt på annan måte. Bompengeselskapa har direkte avtale med EPC i tråd med rammeavtalen.⁵⁴

4.2 Om selskapet Hardangerbrua AS

Hardangerbrua AS blei stifta januar 1987 for å finansiere og realisere ei bru over Hardangerfjorden ved Vallavik og Bu. I oktober 2005 blei proposisjon om bygging av Hardangerbrua vedtatt i statsråd,

⁴⁹ Informasjon henta 27.10.14 frå: <http://www.norvegfinans.com/no/bompenger-i-norge/vegen-frem-til-bompengefinansiering/>.

⁵⁰ Informasjon henta 27.10.14 frå: <http://www.norvegfinans.com/no/bompenger-i-norge/vegen-frem-til-bompengefinansiering/>.

⁵¹ Informasjon henta 10.11.14 frå: <http://www.norvegfinans.com/no/bompenger-i-norge/>

⁵² Informasjon henta 10.11.14 frå: <http://www.norvegfinans.com/no/bompenger-i-norge/aktorer-og-roller/>

⁵³ Informasjon henta 10.11.14 frå: <http://www.norvegfinans.com/no/bompenger-i-norge/aktorer-og-roller/>

⁵⁴ Informasjon henta 10.11.14 frå: <http://www.norvegfinans.com/no/bompenger-i-norge/aktorer-og-roller/>

og i februar 2006 blei proposisjonen vedtatt i Stortinget. I april 2006 blei «Avtale mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS» (bompenggeavtalen) underteikna av styreleiar og vegdirektør.⁵⁵

Av årsmeldinga 2012 til Hardangerbrua AS blir ansvaret til selskapet skildra på følgjande måte:

«I følgje denne avtalen [bompenggeavtalen] får vi ansvaret for å finansiera brua slik det går fram av Stortingsproposisjonen. Vidare får vi løyve å ta opp lån og krevja inn bompengar. Innkrevjing av førehandsbompengar på ferja Brimnes-Bruravik vart starta opp juni 2006».

Innkrevjing av førehandsbompengar på ferja Brimnes – Bruarvik føregjekk heilt til brua opna. Anleggstart for brua var i februar 2007⁵⁶ og 17. august 2013 blei brua opna. Innkrevjing av bompengar i bomstasjonen på Hardangerbrua AS starta 19. august 2013.⁵⁷

Hardangerbrua AS har følgjande eigarar:⁵⁸

• Hordaland Fylkeskommune	(53,33 %)
• Granvin Herad	(6,67 %)
• Bergen Kommune	(6,67 %)
• Kvam Herad	(6,67 %)
• Voss Kommune	(6,67 %)
• Ullensvang Herad	(6,67 %)
• Ulvik Herad	(6,67 %)
• Eidfjord Kommune	(6,67 %)

Hardangerbrua AS sitt vedtektsfesta føremål er «å stå for bompengefinansiering / oppkrevjing til finansiering av Hardangerbrua AS med tilførselsveggar i samsvar med vedtak i Stortinget og avtale med Statens vegvesen».

4.2.1 Organisering

Hardangerbrua AS har eit styre på seks styremedlemmar og ein arbeidande styreleiar som dekkjer funksjonane som styreleiar og dagleg leiar i selskapet.⁵⁹ I rapporten er arbeidande styreleiar omtala som styreleiar. Ut over dette har ikkje Hardangerbrua AS nokon tilsette. Styreleiar har ansvar for den daglege leiinga av selskapet. Styreleiar fungerer som sekretær for, og rapporterer til, styret.⁶⁰

Det vart utarbeidd ein stillingsinstruks for styreleiar i 2004. Av instruksen går det mellom anna fram at «arbeidande styreleiar har det overordna ansvaret for at verksemda gjennom strategiar og utviklingsplanar, arbeider målretta og effektivt for å løyse denne oppgåva».⁶¹ Styreleiar kan signera på vegne av selskapet, og har prokura på selskapet sine bankkonti.⁶²

Av instruksen går det fram at styreleiar har mynde til å delegera oppgåver til andre styremedlemmar etter avtale, elles kan styreleiar engasjera naudsynte ressursar dersom dette er formålstenleg. Ansvaret for rekneskap og budsjett i høve til gjeldande strategiske og operative planar for verksemda ligg hos styreleiar.⁶³

⁵⁵ Årsmelding 2012 for Hardangerbrua AS

⁵⁶ Årsmelding 2012 for Hardangerbrua AS

⁵⁷ Informasjon henta 9.10.2014 frå selskapet si heimeside: <http://www.Hardangerbrua AS.no/>

⁵⁸ Informasjon henta 9.10.2014 frå: www.proff.no

⁵⁹ Årsmelding 2013 for Hardangerbrua AS

⁶⁰ Stillingsinstruks for arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS frå 2004

⁶¹ Stillingsinstruks for arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS frå 2004

⁶² Firmaattest 3.12.2013 for Hardangerbrua AS

⁶³ Stillingsinstruks for arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS, vedtatt 19.mars 2004

I intervju gir både styreleiar og nestleiar i styret uttrykk for at det er ei avklart rolle- og ansvarsfordelinga mellom styreleiar og resten av styret. Styreleiaren meiner det også er avklart kva som er hans oppgåver som styreleiar.

Driftsoperatør

Vegamot AS⁶⁴ har sidan august 2013 vore driftsoperatør for Hardangerbrua AS. Avtalen med Vegamot AS om utføring av driftstenester gjeld fram til august 2016, med opsjon på 1 år.⁶⁵

Det går fram av intervju at Hardangerbrua AS meiner det er ei avklart rolle- og ansvarsfordeling mellom styreleiar/styret i Hardangerbrua AS og Vegamot AS. Oppgåvene som er tillagt Vegamot AS går fram av kravspesifikasjonen i konkurransegrunnlaget for anbodkonkurransen om kjøp av driftstenester for Hardangerbrua AS:

- «Opptre som oppdragsgivers representant i forhold til kundene og tilby AutoPASS tilleggsavtaler til interesserte brukere som allerede har en brikke fra en annen Utsteder, og håndtere disse avtalene så lenge avtaleforholdet gjelder. Tilleggsavtalene vil alltid være en avtale mellom Oppdragsgiver (bompengeselskap) og Kunde.
- Kreve inn betaling fra de brukeren som har inngått en tilleggsavtale med Hardangerbrua AS om bruk av betalingstjenesten basert på AutoPASS-brikken.
- Håndtere kunderelasjonen mht bruken av AutoPASS-tjenesten som f.eks. generell og spesiell informasjon, klager, spørsmål og svar, feilbehandling og alle andre kontraktuelle og finansielle saker.
- Informere brukeren om bompengesystemet, dets funksjonalitet og takster gjennom meldinger og annen informasjon.
- Håndheve bompengesystemets prinsipper inkludert detektering av avvik (inkludert sniking) samtidig som kravene til personvern opprettholdes i forhold til bilføreren.
- Kreve inn betaling fra brukere uten gyldig AutoPASS-(tilleggs)avtale, eksempelvis betaling basert på nummerskiltgjenkjenning og fakturering.
- Implementere og oppfylle alle de sikkerhetskravene som gjelder for AutoPASS inkludert personvern
- Overvåke driften av bompengesystemet i forhold til de kvalitetskravene som gjelder for AutoPASS, f.eks. funksjonalitet på CS Norge og vegkantutstyr.»⁶⁶

Selskapet mottar omfattande rapportar frå Vegamot AS som mellom anna inneheld totale passeringar forbi bompengestasjonen, kven som ikkje betalar og kva beløp som ligg for innkrevjing. Selskapet mottar rapportane kvartalsvis og rapportane skal også innehalde naudsynte økonomiske data for kvartalsrekneskapet til Hardangerbrua AS. Det går fram av konkurransegrunnlaget som ligg til grunn for avtalen mellom Hardangerbrua AS og Vegamot AS at Vegamot AS skal «holde Hardangerbrua AS løpende orientert om saker eller hendelser som er av vesentlig betydning for driften av systemet eller Hardangerbrua ASs økonomi». Det går vidare fram av det same konkurransegrunnlaget at Vegamot AS skal hjelpe Hardangerbrua AS med å skaffe naudsynte opplysningar og data for utarbeiding av Hardangerbrua AS si årsberetning, årsrekneskap og budsjett, samt gi opplysningar som revisor ber om.

Det er ikkje utarbeidd nokon avtale eller dokument som skildrar oppgåvene til driftsoperatøren Vegamot AS utover konkurransegrunnlaget som ligg til grunn for avtalen mellom Hardangerbrua AS og Vegamot AS. Hardangerbrua AS meiner at det er avklart gjennom kravspesifikasjonen kva

⁶⁴ Vegamot AS er eit selskap som drifter bompengeprojekt og andre former for betalingsformidling ved hjelp av brikke/kort. Selskapet held til i Trondheim. Vegamot AS fusjonerte 01.10.2014 med eit anna selskap. Nytt namn etter fusjonen er Trøndelag Bomveiselskap AS. Revisjonen får opplyst at Vegamot skal drive som tidlegare ut kontraktperioden. Revisjonen har nytta «Vegamot AS» når selskapet blir omtalt i rapporten.

⁶⁵ Avtale om levering av driftstenester (Driftsavtale) mellom Hardangerbrua AS og Vegamot AS.

⁶⁶ Konkurransegrunnlaget for anbodkonkurransen om kjøp av driftstenester for Hardangerbrua AS

oppgåver Vegamot AS skal utføre. Eventuelle oppgåver som Vegamot AS vurderer går utover oppgåvene som inngår i avtalen, blir førelagt og eventuelt godkjend av styreleiar før Vegamot AS fakturerer for slike tenester. Det blir opplyst at tilleggstenester så langt berre har knytt seg til pålegg om møtedeltaking og rapportering til Statens vegvesen. Styreleiar pleiar å gje beskjed til styret både når det føreligg krav som er i samsvar med kontrakten mellom Hardangerbrua AS og Vegamot AS og når det er behov for ekstra tenester som Vegamot AS kan utføre for selskapet. I sistnemnte situasjonar blir saka lagt fram for styret som tar avgjerd.

Styreleiar opplyser at han følgjer opp driftsavtalen med Vegamot AS gjennom jamnleg kontakt med Vegamot AS over e-post og telefon. Vegamot AS holdar til i Trondheim og styreleiar har vore i Trondheim og gått gjennom Vegamot AS sine rutinar knytt til oppfølging av avtalen.⁶⁷

Styreleiaren meiner Vegamot AS oppfyller avtalen på ein god måte.

Vedlikehald og service på innkrevjingssystem

Statens vegvesen er eigar av innkrevjingssystemet, medan det er Hardangerbrua AS som har ansvaret for administrasjon, drift og vedlikehald av innkrevjingssystemet i bompengerperioden.

Statens vegvesen Region vest har inngått ein kontrakt med det spanske firmaet Tecsidel, som er leverandør av vegkantutstyr, for vedlikehald og service på utstyr og software til Hardangerbrua AS. Det er Statens vegvesen som har forhandla fram både innkjøp og driftsavtalen, og som har signert avtalen. Avtalen gjaldt i eitt år frå den blei signert i 1.10.12, og blir deretter automatisk fornya for eitt år med ein gjensidig rett til å seie opp avtalen med tre månaders skriftleg varsel.

Samhandling mellom Hardangerbrua AS og Statens vegvesen

Etter at bompengainnkrevjinga på Hardangerbrua AS starta opp har Statens vegvesen vore ansvarleg for drift og vedlikehald av vegsystemet i bomstasjonsområdet i same grad som for vegsystemet utanfor bomstasjonsområdet. Hardangerbrua AS har, ifølgje bompengeavtalen, ansvar for administrasjon, drift og vedlikehald av innkrevjingssystemet i bompengerperioden.⁶⁸

Hardangerbrua AS har fleire faste møtepunkt med Statens vegvesen, til dømes kvartalsvise KPI-møte mellom Statens vegvesen Region vest, bompengeselskap og Tecsidel. I desse møta blir detaljer i samband med innkrevjinga gjennomgått for å luke ut eventuelle driftsfeil.

I tillegg legg Vegdirektoratet opp til fellesmøte i kvar region, der bompengeselskapa har møteplikt og der selskapa skal levera ein erfaringsrapport, og ein nøkkeltalsrapport. Hardangerbrua AS opplever at dei er heilt avhengig av Vegamot AS for å gjennomføre omtalt rapportering sidan dei som driftselskap sit på alle data og har overvåkingsansvaret. Vegamot AS har kome med eit tilbod på desse tenestene.⁶⁹

Frå Hardangerbrua AS blir det gitt uttrykk for at samarbeidet med Statens vegvesen Vegdirektoratet, samla sett fungerer godt. Hardangerbrua AS har ikkje skriftlege rutinar for å følgje opp bompengeavtalen og avtale om drift av innkrevjingssystemet med Statens vegvesen. Det går fram av intervju at Hardangerbrua AS ikkje har fått tilbakemelding av Statens vegvesen om at det er forhold i bompengeavtalen eller avtalen om drift av innkrevjingssystem som ikkje blir følgd opp. Styreleiar opplyser at det er Statens vegvesen som legg dei fleste føringane innan bompengeområdet og at bompengeselskapet har eit relativt avgrensa handlingsrom.

⁶⁷ Notat frå arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS til selskapskontrollen

⁶⁸ Avtale om drift av innkrevjingssystemet mellom Statens vegvesen og Hardangerbrua AS

⁶⁹ Notat frå arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS til selskapskontrollen

Hardangerbrua AS sender årsmelding, referat frå styremøte og generalforsamling til Statens vegvesen og Riksrevisjonen, i tråd med bompenggeavtalen. Statens vegvesen og Riksrevisjonen blir også invitert til å delta på styremøte og generalforsamling, og mottar innkalling og saksdokument på same måte som aksjonærene. I tillegg gjev Statens vegvesen tilbakemelding til Hardangerbrua AS på økonomiforvaltninga på grunnlag av etterspurt informasjon, årsrekneskap og årsmelding. Hardangerbrua AS har ikkje fått merknader i denne tilbakemeldinga.

Samarbeid med andre verksemdar

Hardangerbrua AS har inngått avtalar med fire bensinstasjonar om rett til å inngå AutoPASS-avtale med bilistar, samt å ta i mot betaling for passeringar på Hardangerbrua AS. Bensinstasjonane ligg i nærområdet, og styreleiar oppsøker bensinstasjonane med jamlege mellomrom for å følgje opp at alt er i orden. Av notat til revisjonen frå Hardangerbrua AS går det fram at det i hovudsak er Vegamot AS som har kontakt med bensinstasjonane. Vegamot AS mottar jamleg avtalar signert ved bensinstasjonane. Det er Vegamot AS som gjennomfører all administrativ oppfølging av avtalane og bensinstasjonane.

Selskapet har avtale med Euro Parking Collection PLC om å krevje inn pengar frå utanlandske køyretøy. I intervju blir det vist til at Hardangerbrua AS opplever utfordringar knytt til å krevje inn pengar frå utanlandske køyretøy.

Revisjonen er informert at Hardangerbrua AS ikkje har inngått avtalar med andre bompengeselskap.

4.2.2 Styret i Hardangerbrua AS

Styret i Hardangerbrua AS er samansett av tre menn og fire kvinner. Det er vald sju varastyremedlemmar som består av fem menn og to kvinner.⁷⁰ Fire av styremedlemmane er oppnemnt av Hordaland fylkeskommune, ein medlem er oppnemnt av Bergen kommune, ein medlem er oppnemnt av Voss kommune og den siste medlemmen er oppnemnt av dei resterande eigarkommunane (jf. § 5 i selskapet sine vedtekter).

På generalforsamlinga i mai 2012 blei fire styremedlemmar gjenvald, medan tre av styremedlemmane blei vald for første gong for denne styreperioden. Dei personlege varastyremedlemmane blei vald på den same generalforsamlinga.⁷¹ Noverande styreleiar har vore styreleiar i selskapet sidan 10.februar 2004.⁷² Styret veljar sjølv nestleiar. Nestleiar representerer Hardangerbrua AS når styreleiar ikkje har høve til å delta og selskapet har møteplikt. Utover dette er nestleiar å rekna som eit vanleg styremedlem.

Styret i Hardangerbrua AS har dei siste tre åra hatt 4-5 styremøte i året.

Det blir opplyst at alle representantane i styret anten er aktive eller tidlegare politikarar. Til dømes er styreleiar i Hardangerbrua AS på tidspunktet for selskapskontrollen også medlem i samferdselsutvalet i Hordaland fylkeskommune.

Dei som er intervjuet frå selskapet gir uttrykk for at styret samla har naudsynt kompetanse til å gjere tilfredsstillande vurderingar og ta føremålstenlege avgjerder, og ser ikkje område der styret heilt klart manglar kompetanse. Fleire styrerepresentantar har ein økonomisk fagkompetanse i tillegg til politisk kompetanse. Nokon av styremedlemmane har også erfaring frå tidlegare styrearbeid i andre bompengeselskap.

⁷⁰ Referat frå årsmøte 2013 for Hardangerbrua AS

⁷¹ Årsmelding 2012 for Hardangerbrua AS

⁷² Årsmelding 2013 for Hardangerbrua AS

Det har ikkje vore gjennomført noko opplæring av styrerepresentantar i regi av Hardangerbrua AS. Styreleiar har deltatt på to styreseminar i regi av Hordaland fylkeskommune, i tillegg til andre eksterne styreseminar. Fleire av dei andre representantane sit også i andre styre, og styreleiar har inntrykk av at fleire av dei andre også har deltatt på styreseminar gjennom andre selskap og/eller kommunane dei høyrer til.

Styreinstruks og instruks for styreleiar

Det er ikkje utarbeidd ein instruks for styret i Hardangerbrua AS, og styret har ikkje utarbeidd ein årsplan for sitt arbeid.

Instruksen til styreleiar blei utarbeidd i 2004. Instruksjonen har ikkje vore revidert i etterkant av at den blei utarbeidd. Det går fram av intervju at dagens styreleiar opplever at instruksjonen er tydeleg. Styreleiar peiker samstundes på at det kan vere føremålstenleg å revidere instruksjonen, ettersom Hardangerbrua AS no er over i driftsfasen medan instruksjonen blei utarbeidd då selskapet var i pådrivarfasen.

Det er ikkje etablert nokon praksis for å systematisk vurdere styreleiar sitt arbeid opp mot instruksjonen. Instruksjonen inneheld ikkje nokon krav om vurdering eller evaluering. Av intervju går det fram at styret evaluerer styreleiar sitt arbeid løpande gjennom drøftingane i styret. Det blir opplyst at styret opplever at styreleiar følgjer opp føringar og vedtak i styret på ein god måte og at det ikkje har vore ytra negative oppfatningar om styreleiar sitt arbeid.

Av intervju går det fram at styret ikkje har gjennomført evaluering av eige arbeid og/eller eigen kompetanse.

Rapportering til styret

Styreleiar har ansvar for rapportering til styret og økonomirapportering er fast post på alle styremøta. Styreleiar rapporterer i hovudsak munnleg i styremøter om rekneskap og økonomisk utvikling. Det blir rapportert særskilt på avvik frå budsjett i styremøta.⁷³

Hardangerbrua AS sin eksterne rekneskapsfører utarbeider annen kvar månad rekneskapsrapporter som blir lagt fram for styret. Hardangerbrua AS mottar også driftsrapportar frå Vegamot AS. Dette er omtalt nærare under kapittel 4.2.1 om driftsoperatør. Sentral informasjon i driftsrapportene frå Vegamot AS, til dømes trafikketal og passeringar, blir innarbeidd i rekneskapsrapportane frå rekneskapsfører.

I tillegg til rapporteringa i styremøta får styremedlemmane tilsendt informasjon om den daglege korrespondansen i selskapet frå styreleiar. Styret får også regelmessig tilsendt selskapet si postliste.

Nestleiar i styret meiner at rapporteringa frå styreleiar til styret er tilstrekkeleg til at styret får naudsynt informasjon om selskapet si utvikling. Nestleiar opplever også at sakene som blir lagt fram for styret er tilstrekkeleg utgreia.

4.2.3 Selskapet sin drift og økonomi

Aksjekapitalen i selskapet er på 150.000 kroner.⁷⁴ Av tabell 1 nedenfor går selskapet sine nøkkeltal for perioden 2011-2013 fram.

⁷³ Notat til selskapskontrollen frå Hardangerbrua AS

⁷⁴ Årsmelding 2013 for Hardangerbrua AS

Tabell 1 Nøkkeltal for Hardangerbrua AS⁷⁵

NØKKELTAL	2013	2012	2011
Sum driftsinntekter	31 400 630	0	0
Driftsresultat	23 157 763	(677 252)	(730 312)
Sum egedeler	1 701 531 626	1 583 501 168	1 073 927 921
Sum egenkapital	21 459 859	21 459 859	22 115 540
Sum gjeld	1 680 071 767	1 562 041 309	1 051 812 381

Driftsinntektene og resultatet for 2013 har sammenheng med at Hardangerbrua AS opna for trafikk i 2013. Innkravde førehandsbompengar frå 1.juni 2006 til opning av brua i 2013⁷⁶ på Brimnes – Bruravik i tråd med finansieringsplan i Stortingspreposisjonen, vart aktivert som gjeld og blir no inntektsført lineært over den 15 år lange innkrevjingsperioden.⁷⁷

Styret meiner at Hardangerbrua AS har god kontroll på selskapet sine kostnader, og viser til at kostnadene i stor grad er faste, og knytt til inngåtte avtalar. Det går fram av intervju at selskapet si største utfordring er å oppnå trafikkdata som er lagt til grunn i prognosen for innkrevjingsperioden i Stortingsproposisjonen. I Stortingsproposisjonen blei det lagt til grunn 1950 årsdøgntrafikk for Hardangerbrua AS. Per november 2014 ligg det an til å bli 1650 årsdøgntrafikk for Hardangerbrua AS i 2014, som er første heile driftsåret for brua.

Selskapet meiner at det ikkje er realistisk at Hardangerbrua AS klarer å få nedbetalt byggelåna innanfor innkrevjingsperioden, som følgje av at Hardangerbrua AS ikkje har trafikkdata i samsvar med prognosane som blei lagt til grunn i Stortingsproposisjonen. Selskapet viser til at det er høge takstar og at mange vel alternative reisemønster for å unngå bompengar. I løpet av hausten vil styreleiar informere eigarane om dette. Styreleiar har allereie hatt møte med fylkesrådmannen og økonomisjefen i Hordaland fylkeskommune for å informere om dette.

Hardangerbrua AS har i liten grad opplevd inntektstap på grunn av driftsavbrot på bompengestasjonen. Hardangerbrua AS opplyser at selskapet derimot opplever inntektstap som følgje av at ikkje alle biler utan brikke betalar rekninga. Dette er spesielt ei utfordring knytt til utanlandske bilistar.

Revisor la i 2012 og 2013 fram revisjonsmelding utan presiseringar eller atterhald.

Selskapet sine lån

Det går fram av note 4 i årsrekneskapet for 2013 at Hardangerbrua AS 31.desember 2013 har fire lån i Kommunalbanken på totalt 1 600 millionar kronar som alle forfell i 2028. Hardangerbrua AS kan innbetala avdrag på låna etter ynskje. Ein rentebyteavtale blei inngått i 2009 der selskapet betalar 4,31% rente og mottok rente lik 3 månader NIBOR. I 2013 sikra selskapet omlag 70% av låna og har flytande rente på resten (2,25%). Sikringsandelen vil gradvis bli redusert frå dagens 70% til 0% når avtalen går ut.

Selskapet opplever at Hardangerbrua AS har tilfredsstillande lånevilkår per i dag, men legg til at selskapet ikkje hadde like gode vilkår tidlegare. Hardangerbrua AS har ei innskot i ein anna bank med rente på 3,15 %.

⁷⁵ Årsrekneskapet 2013 og 2012 for Hardangerbrua AS

⁷⁶ Årsmelding 2012 for Hardangerbrua AS

⁷⁷ Årsmelding 2013 for Hardangerbrua AS

Det går fram av intervju at selskapet har hatt tett kontakt med fylkeskommunen og rådført seg med økonomiavdelinga når det gjeld selskapet si finansforvaltning.

Det er førebels ikkje avtalt ein nedbetalingsplan for lånet med Kommunalbanken, sidan Hardangerbrua AS enno ikkje har mottatt sluttrekninga frå Statens vegvesen for utbygginga av brua. Dette skuldast ei rettssak mellom Statens vegvesen og ein av leverandørane. Det går fram av bompenggeavtalen at «innen ett år etter åpning for trafikk skal det være klarlagt hvilke midler Statens vegvesen vil rekvirere fra Selskapet til rest- og etterarbeider. Unntatt fra denne regel er utgifter som følge av rettslig avgjørelse, [...]. Statens vegvesen plikter imidlertid til å gi en oversikt over verserende og aktuelle tvister som Statens vegvesen har kjennskap til ett år etter åpning av anlegget.» Hardangerbrua AS trur denne prosessen kan ta lang tid, og at det kan ta fleire år før sluttrekninga frå Statens vegvesen er klar. Styreleiar har løpande kommunikasjon med Kommunalbanken omkring nedbetaling.

16.oktober 2012 vedtok fylkestinget i Hordaland å oppjustere garantisummen for lån som Hardangerbrua AS skal ta opp til 1 750 millionar kroner. Det går fram av Hordaland fylkeskommune sin arkivsak 200911317-12 at det i perioden som er gått sidan fylkestinget i 2004 vedtok å gje garanti for lån som Hardangerbrua AS skal ta opp på inntil 1 300 millionar kroner (2004-kroner), har vore ein auke i prisindeksen for veganlegg på om lag 35%. Derfor søkte Hardangerbrua AS om at garantiramma blei oppjustert tilsvarande.

4.3 System og rutinar i selskapet

4.3.1 Økonomi- og budsjettstyring

Det er ikkje utarbeidd rutinar knytt til budsjettering og oppfølging av budsjett i Hardangerbrua AS. Budsjettarbeidet i Hardangerbrua AS blir skildra i eit notat til revisjonen.⁷⁸ Av notatet går det fram at styreleiar frå 2004 til opning av brua i 2013 har vore ansvarleg for budsjetteringa i selskapet. I denne perioden har dei årlege budsjetta for drift av selskapet stort sett vore like, basert på erfaringstal.

I den same perioden blei rekneskap og økonomirapportering ført i eit kontantrekneskap som gir oversyn over korleis selskapet ligg an mot vedteke budsjett, oversyn over lån og renter og oversyn over innbetaling av tilskot frå kommunane.⁷⁹

Etter at brua blei opna vart budsjetteringa i selskapet lagt om. Det er no lagt opp til at styreleiar, etter godkjenning frå styret, skal leggje premissane for budsjettet medan selskapet sin eksterne rekneskapsfører set opp budsjettet i samsvar med desse premissane. Frå styreleiaren blir det opplyst at ein i budsjettet forsøker å ta høgde for sesongsvingingar, men han viser samstundes til at brua fyrst opna i 2013 og at selskapet difor berre hadde ferjetrafikken frå dei føregåande åra å støtte seg til ved utarbeiding av budsjett for 2014. For budsjettet 2014 er derfor trafikkprognosen frå Stortingsproposisjonen lagt til grunn.

Når rekneskapsfører har utarbeidd budsjettet blir det lagt fram for styret for diskusjon. Nestleiar opplyser at planlagde ekstraordinære tiltak som er lagt inn i budsjettet blir synleggjort i budsjettframlegget som styreleiar legg fram i styremøte. Endeleg budsjett blir vedtatt av styret.

Rekneskapa blir ført i to månaders terminar, og rekneskapsføraren legg Norvegfinans sin rettleiar for rekneskapsføring i bompengeselskap til grunn for arbeidet. Styreleiaren mottar og betaler inngåande fakturaer, scanner fakturaen og sender orginalfakturaen til rekneskapsføraren. Kvar

⁷⁸ Notat frå arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS til selskapskontrollen

⁷⁹ Referat styremøte 19.9.13 og Notat frå arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS til selskapskontrollen

annan måned utarbeider rekneskapsføreren ein rekneskapsrapport der utviklinga blir samanlikna med budsjettet.⁸⁰ Tidspunktet for rekneskapsrapporteringa samsvarer med rapportene som Hardangerbrua AS mottar frå driftsoperatøren Vegamot AS. Styret sin møteplan er lagt opp etter dette rapporteringsmønsteret.

Det er styreleiar som mottar, attesterer og betalar innkomne fakturaer. Alle fakturaer blir scanna og arkivert i Hardangerbrua AS sitt arkiv, medan originaldokumentet blir levert til rekneskapsfirmaet. Utlegg som styreleiaren har, samt vedlegg for betaling av godtgjersle for styreleiar, skal signerast av to av styret sine medlemmer.⁸¹ Ved årslutt bokfører rekneskapsføreren bilaga for selskapet, sett opp årsrekneskapet og gjennomfører årsavslutting.⁸²

Rekneskapen til selskapet blir revidert av registrert revisor.⁸³

Inkasso

Vegamot AS har etterspurt Hardangerbrua AS sine rutinar for korleis Vegamot AS skal følgje opp kundar som står på inkassolista. Styret i Hardangerbrua AS vedtok i styremøte 5. juni 2014 følgjande:

«Kunder som ikkje betalar sine rettmessige krav innan forfall, blir å senda til inkasso uansett beløp. Men før det blir teke ut forliksklage, og tinglysingsgebyr påløper, skal styreleiar kontaktast.»⁸⁴

Det går fram av intervju at det ikkje føreligg føringar for korleis styreleiar skal handsame situasjonar der Vegamot AS tar kontakt med styreleiar i forkant av at forliksklage blir tatt ut, men det blir uttala at styreleiar må utvisa godt skjønn. Dessutan har Vegamot AS erfaring frå tilsvarande saker, og styreleiar kan rådføra seg med selskapet.

4.3.2 Reglement og rutinar for innkjøp

Hardangerbrua AS er, i følgje bompengavtalen, pålagt å følgje lov om offentlege anskaffingar. Det går også fram av selskapet sine etiske retningslinjer at «alle innkjøp skal gjennomførast i samsvar med lov og forskrift om offentlege anskaffingar».

Hardangerbrua AS har ikkje utarbeidd skriftlege retningslinjer for innkjøp. Av intervju går det fram at alle større avtalar som Hardangerbrua AS har inngått har vore konkurranseutsett med unnatak av låneavtalen med Kommunalbanken og avtalane Hardangerbrua AS har med fire bensinstasjonar. Bensinstasjonane blir kompensert med 12 000 kr. i året kvar for å gi bilistar høve til å inngå AutoPASS-avtale samt betale for passeringar.⁸⁵

Hardangerbrua AS har i blant nytta ekstern bistand for å skrive anbod og avtalar.

4.3.3 Stikkprøvar av innkjøp

Revisjonen har gått gjennom utbetalingar frå Hardangerbrua AS til leverandørar, og plukka ut tre leverandørar for nærare gjennomgang av konkurranseeksponeringa av underliggende kontraktar.

⁸⁰ Notat frå arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS til selskapskontrollen

⁸⁰ Notat frå arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS til selskapskontrollen

⁸¹ Stillingsinstruks for arbeidande styreleiar frå 2004

⁸² Referat styremøte 19.9.13 og Notat frå arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS til selskapskontrollen

⁸³ Notat frå arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS til selskapskontrollen

⁸⁴ Referat styremøte 5.6.14

⁸⁵ Denne type avtalar med bensinstasjonar er vanleg for fleire bompengeselskap. Vegdirektoratet har gitt føringar om at denne ordninga skal avviklast i løpet av 2015.

Tabell 2 Stikkprøvar

Nr	Type innkjøp	Utbetalt 2013	Konkurranseseksponering	Anskaffingsprotokoll
1	Banklån (Kommunalbanken)	16 474 315,-	Munnleg førespurnad til tre leverandørar	Nei
2	Driftsoperatørtenester (Vegamot AS)	216 346,-	Avtalen er konkurranseeksponert	Ja
3	Advokattenester	160 112,-	Avtalen er ikkje konkurranseeksponert	Nei

Anskaffing nr. 1 i tabellen gjeld anskaffing av avtale for banklån. Hardangerbrua AS har fire lån hjå Kommunalbanken på totalt 1 600 millionar kroner, og avtalen forfell i 2028. I 2013 betalte Hardangerbrua AS kr. 16 474 315 til Kommunalbanken. Hardangerbrua AS gjennomførte munnleg førespurnad til to andre leverandørar i tillegg til Kommunalbanken før låneavtalen med Kommunalbanken blei inngått. Det er ikkje ført anskaffingsprotokoll for anskaffinga.

Anskaffing nr. 2 i tabellen gjeld tenester for driftsoperatør. Konkurransen blei utlyst i Doffin 29. januar 2013, og Hardangerbrua AS nytta mal for konkurransegrunnlag utarbeidd av Norvegfinans.⁸⁶ Avtalen gjeld for tre år med opsjon på inntil eitt år forlenging. Avtalen blei inngått i august 2013, og i 2013 betalte Hardangerbrua AS totalt kr. 216 346 til leverandøren.⁸⁷ Det er ført anskaffingsprotokoll for konkurransen som revisjonen har fått sendt over.

Tilbydaren som ikkje blei tildelt oppdraget klagde på tildelinga 4. april 2013, og leverte 18. april 2013 krav om mellombels åtgjerd til tingretten i Hardanger tingrett for å stanse kontraktsinngåinga mellom Hardangerbrua AS og tilbydaren som vann oppdraget. Kravet om mellombels åtgjerd førte ikkje fram i Hardanger tingrett, og tilbydaren som hadde klaga blei dømt til å betale Hardangerbrua AS sine saksomkostningar (kr. 119 381).

Anskaffing nr. 3 i tabellen gjeld advokattenester i samband med handsaming av klage på tildeling og rettssak knytt til anskaffing av driftsoperatørtenester, og er ikkje konkurranseeksponert. Advokaten blei i utgangspunktet engasjert for å skrive ei juridisk betraktning. Då saka vart meir omfattande enn først venta, mellom anna med rettsmøte i tingretten, auka kostnadane for advokattenestene. Hardangerbrua AS fekk godtgjort omkostningar til rettsaka etter avgjerda i tingretten. I 2013 betalte Hardangerbrua AS kr. 160 112 for advokattenester hos aktuelle leverandør. Det er ikkje ført anskaffingsprotokoll for anskaffinga.

4.3.4 Etske retningslinjer for selskapet

Hardangerbrua AS har utarbeidd etiske retningslinjer i 2012.⁸⁸ Av intervju går det fram at bakgrunnen for at selskapet utarbeidde etiske retningslinjer var at fylkeskommunen oppmoda selskap der dei hadde eigarskap om å utarbeide dette.

Målet med dei etiske retningslinjene for Hardangerbrua AS er at tilsette og styremedlemmar skal vere seg sitt ansvar bevisst, og ha ei reflektert haldning til etikk i sitt daglege virke. Omsynet til eigarane skal vere i sentrum for styremedlemmane og dei tilsette si verksemd.

⁸⁶ Interesseorganisasjon for bompengeselskap.

⁸⁷ Årleg verdi på avtalen er vesentleg over denne summen, som følgje av at summen for 2013 gjeld betaling for siste halvår av 2013, etter at brua var opna.

⁸⁸ Dato går ikkje fram av dokumentet.

Hovudtrekka i dei etiske retningslinjene tar føre seg:

- Informasjon og offentlegheit
- Ytringsfridom og lojalitetsplikt
- Varsling
- Teieplikt
- Habilitet og interessekonfliktar
- Fagleg sjølvstende, objektivitet og integritet
- Omdømme
- Gåver og fordeler m.m.
- Forretningsdrift
- Berekraftig utvikling

Følgjande går fram av Hardangerbrua AS sine etiske retningslinjer:

«Det er eit mål for Hardangerbrua AS at kritikkverdige forhold vert avdekka og følgd opp. Det er derfor ønskjeleg at tilsette seier ifrå dersom dei får kjennskap til kritikkverdige forhold i selskapet».

Av retningslinjene går det fram at styreleiar har eit særskilt ansvar for å følgje dei etiske retningslinjene og sjå til at desse vert etterlevd i selskapet. Det går fram av intervju at det ikkje har vore brot på retningslinjene i selskapet.

4.3.5 Offentlegheit

Hardangerbrua AS opplyser at selskapet er underlagt offentlegheitlova.

Av selskapet sine etiske retningslinjer går det fram følgjande knytt til informasjon og offentlegheit:

«Hardangerbrua AS er underlagt lov om offentlegheit, skal vere open og gi innsyn i forvaltninga slik at ålmenheita kan gjera seg kjent med verksemda i selskapet og slik kunne få innsyn i korleis selskapet utfører oppgåvene sine. Informasjon som vert gitt til ålmenheita skal vera korrekt og objektiv. Fortrulege opplysningar som vert mottekne i samband med tenesteforhold, må ikkje brukast til personleg vinning».

I intervju blir det informert at styreleiar journalfører all inn- og utgåande post, inkludert e-post, i ei postliste. All post blir scanna og arkivert elektronisk. Postlista blir ajourført dagleg, og på slutten av året blir selskapet si totale postliste for året lagt ut på selskapet si nettside. Styreleiar kunne gjerne tenke seg at postlista med alle vedlegg låg opent tilgjengeleg på nettsida heile året, men dette har ein så langt ikkje funnet ei løysing for. Postlista blir lagt fram for styret i styremøta.

Revisjonen har bedt om å få sendt over kopi av utfylt postliste for inngåande og utgåande post for oktober 2014, og har fått dette sendt over frå selskapet. Postlista inneheld ei datering knytt til kvart dokument, men det går ikkje fram om dette er journalføringsdato eller datering på mottatt/sendt dokument. Dokumenta i postlista er ikkje registrert med journalnummer.

Av intervju går det fram at det hender at Hardangerbrua AS får førespurnader om innsyn i dokument. Med unnatak av avslag på enkelte dokument (korrespondanse med Statens vegvesen, som Statens vegvesen har merka «unntatt offentlighet») får dei som ber om innsyn sendt over dokumenta.

4.4 Hordaland fylkeskommune sin eigarstyring av Hardangerbrua AS

4.4.1 Eigarskapsmelding

Hordaland fylkeskommune reviderte si eigarskapsmelding i juni 2013. Innhaldet i eigarskapsmeldinga er nærmare skildra under punkt 3.8.1.

Av eigarskapsmeldinga går det fram at føremålet med fylkeskommunen sin eigarskap i Hardangerbrua AS er av samfunnsmessig karakter. I eigarskapsmeldinga er Hardangerbrua AS plassert i kategorien «Bompengeselskap med ansvar for finansiering og innkrevjing» og følgjande eigarskapsstrategi for Hardangerbrua AS går fram:

«Hordaland fylkeskommune sitt føremål med eigarskapen er av samfunnsmessig karakter; å medverke til at vedtatt bompengefinansiering i samsvar med gjeldande bompengeproposisjon vert følgt, samt at innkrevjing og forvaltning av bompengane skjer i samsvar med gjeldande regelverk.

Fylkeskommunen har garantiansvar for selskapet sine lån, og det er derfor ein medviten eigarstrategi å inneha aksjefleirtalet – for å sikra seg at økonomiske disposisjonar i selskapet ikkje set den fylkeskommunale garantien i fare.»⁸⁹

Representantar som er intervjuva frå Hordaland fylkeskommune meiner at eigarføremålet for Hardangerbrua AS i eigarskapsmeldinga er tilstrekkeleg tydeleg og dekkande. Representantane gjev uttrykk for at ansvaret for å kontrollere om Hardangerbrua AS opptre i samsvar med eigarskapsstrategien, er lagt til generalforsamlinga og selskapet sitt styre. Samstundes opplever representantane at Hardangerbrua AS utøver verksemda i tråd med intensjonen bak opprettinga av selskapet og at selskapet blir drive i samsvar med politiske føringar for selskapet.

Styreleiar opplever at han har god kjennskap til fylkeskommunen si eigarskapsmelding, og at Hardangerbrua AS har fokus på å følgje opp føringar som er gitt i meldinga.

4.4.2 Selskapet sine vedtekter

11. juni 2013 vedtok fylkestinget å sende forslag om endring av Hardangerbrua AS sin føremålsparagraf til Hardangerbrua AS for handsaming i styret og generalforsamling. Bakgrunn for forslaget om endring var at selskapet sitt vedtektsfesta føremål på dette tidspunktet ikkje var formulert i samsvar med aktiviteten i selskapet, ettersom Hardangerbrua AS no var over i ein driftsfase.

På ordinær generalforsamling for Hardangerbrua AS den 5. juni 2014 blei det vedtatt at føremålsparagrafen skulle endrast i samsvar med forslaget frå fylkestinget. Føremålsparagrafen (§ 3) til Hardangerbrua AS er i sist reviderte vedtekter som følgjer:

«Føremålet til selskapet er å stå for bompengefinansiering/oppkrevjing til finansiering av Hardangerbrua AS med tilførselsveggar i samsvar med vedtak i Stortinget og avtale med Statens vegvesen».

Representantar som er intervjuva frå Hordaland fylkeskommune gir uttrykk for at Hardangerbrua AS blir drive i samsvar med vedtektene. Også representantane frå Hardangerbrua AS som er intervjuva meiner at selskapet driv i samsvar med vedtektene, og at vedtektene blir vurdert som tilstrekkeleg oppdaterte etter sist revidering.

⁸⁹ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune, s.25

4.4.3 Utøving av eigarstyring

Hordaland fylkeskommune opplyser at dei differensierer mellom selskapa fylkeskommunen har eigardelar i. Oppfølginga av selskapa blir tilpassa kva selskapa arbeider med, kva fase dei er i, økonomisk betydning for fylkeskommunen, samfunnsmessig betydning og den politiske aktualiteten.

Av intervju går det fram at fylkeskommunen sin kontroll av selskap primært skjer gjennom deltaking i generalforsamling og gjennom val av styrerepresentantar.

Det går fram av fylkeskommunen si eigarskapsmelding at fylkesordførar eller fylkesvaraordførar representerer fylkeskommunen som eigar i generalforsamling og andre eigarskapsmøte i selskapa fylkeskommunen har eigarinteresser i. Det er vidare fylkesordførar som avgjer kven som skal representere fylkeskommunen i hans stad, etter fullmakt, dersom han eller fylkesvaraordførar ikkje kan stille.

Ein fylkespolitikar frå fylkesutvalet har dei siste åra representert fylkeskommunen i generalforsamlinga for Hardangerbrua AS etter fullmakt frå fylkesordføraren. Fylkesordføraren har då spurt vedkommande i god tid i forkant av kvar generalforsamling slik at vedkommande har hatt høve til å rådføre seg med fylkesordføraren i forkant av kvar generalforsamling.

Kontakt mellom fylkesadministrasjonen og generalforsamlingsrepresentanten er basert på at generalforsamlingsrepresentanten tar kontakt med kontaktpersonen for selskapet ved behov for informasjon/rådgeving. Av intervju går det fram at samferdselsavdelinga sjeldan blir kontakta av fylkeskommunen sin eigarrepresentant før generalforsamling, men at det har skjedd i samband med ei konkret sak. Også økonomiavdelinga er til disposisjon dersom generalforsamlingsrepresentanten tar kontakt. Fylkespolitikaren som har representert Hordaland fylkeskommune i generalforsamlinga i Hardangerbrua AS dei siste tre åra, har generelt sett inntrykk av at fylkesadministrasjonen gir tilstrekkeleg informasjon når generalforsamlingsrepresentantar tar kontakt med spørsmål i samband med eigarstyring og oppfølging av selskap.

Fylkesadministrasjonen si oppfølging av Hardangerbrua AS

Av eigarskapsmeldinga til fylkeskommunen går det fram at fylkesrådmannen primært er sekretær for fylkeskommunen sine eigarrepresentantar når det gjeld forvaltning av fylkeskommunen sine eigarskap. Det går fram at dette inneber at «fylkesrådmannen vert involvert etter behov i førebungs- og oppfølgingsarbeid i samband med generalforsamlingar og andre eigarskapsmøte i ulike selskap fylkeskommunen har eigarinteresse i.» Vidare går det fram at denne rolla inneber å følgje med og halde seg oppdatert om fylkeskommunen sitt eigarskap.⁹⁰

Både samferdselsavdelinga, økonomiavdelinga og organisasjonsavdelinga er tildelt oppgåver når det gjeld fylkesadministrasjonen si oppfølging av Hardangerbrua AS. Dei ulike avdelingane sitt ansvar går fram av fylkeskommunen sine prosedyrar for eigarskapsforvaltning, som inngår i fylkeskommunen si eigarskapsmelding. Representantane som er intervjuja frå fylkeskommunen opplever at dei fylkeskommunale avdelingane sine rollar og ansvar knytt til oppfølging av selskap blei tydelegare etter at prosedyre for eigarskapsforvaltning blei utarbeidd, i samband med revisjon av eigarskapsmeldinga, i 2013.

Samferdselsavdelinga i Hordaland fylkeskommune er den relevante fagavdelinga for Hardangerbrua AS. Det er oppnemnt ein administrativ kontaktperson i samferdselsavdelinga, som fungerer som kontaktperson for administrasjonen og styret i Hardangerbrua AS og for fylkeskommunen sin generalforsamlingsrepresentant.

⁹⁰ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune.

I intervju blir det vist til at samferdselsavdelinga si rolle ovanfor Hardangerbrua AS i stor grad har vore å vere tilgjengeleg for styremedlemmane i selskapet dersom det har vore spørsmål, samt innhente naudsynt informasjon i samband med politiske saker knytt til selskapet. Samferdselsavdelinga held seg også orientert om og har oversikt over sakspapir og referat frå generalforsamlingane i Hardangerbrua AS. I intervju blir det vist til at kommunikasjonen mellom Hardangerbrua AS og fylkesadministrasjonen i hovudsak skjer på initiativ frå styrerepresentantane i Hardangerbrua AS. Det blir vist til at fleire av styremedlemmane i Hardangerbrua AS er fylkeskommunale politikarar i Hordaland som dermed kjenner fylkesadministrasjonen godt. Det blir trekt fram at dette fører til ein låg terskel for å ta kontakt ved behov.

I 2014 har samferdselsavdelinga innhenta trafikkstatistikk frå Hardangerbrua AS og vurdert trafikkutviklinga, dei har henta inn samanstilte rekneskapstal frå Statens vegvesen for å vurdere administrasjons- og driftsutgiftene i selskapet, og kontrollert årsmelding, årsrekneskap og innkallinga til generalforsamling. Vidare har avdelinga innhenta selskapet sine låneavtalar med sikte på ei eventuell fusjonering av selskapet inn i eit regionalt bompengeselskap og vurdert eit lågare tal på styremedlemmer i selskapet (etter ønskje frå Vegdirektoratet).⁹¹

Økonomiavdelinga har ansvar for å sikre at fylkeskommunen har all relevant og oppdatert nøkkelinformasjon om Hardangerbrua AS samla i ei mappe. Ny informasjon blir henta inn årleg. I denne årlege gjennomgangen sjekkar økonomiavdelinga mellom anna at vedtekter er i samsvar med føremålet fylkeskommunen har med eigarskapen. Informasjon frå mappa blir til dømes nytta når det blir utarbeidd årleg orienteringssak ein gong i året og i samband med revisjon av eigarskapsmeldinga kvart fjerde år (etter fylkestingval). Økonomiavdelinga går også gjennom Hardangerbrua AS sine rekneskap dersom det til dømes er ein situasjon knytt til garanti eller nedbetalingstid. Dersom Hardangerbrua AS søker om garanti for lån blir saka lagt fram for fylkestinget.

Det blir i intervju vist til at det er ein god del samhandling mellom samferdselsavdelinga og økonomiavdelinga når det gjeld oppfølginga av Hardangerbrua AS. Det blir opplyst at det i hovudsak er ei avklart ansvarsfordeling mellom økonomi- og samferdselsavdelinga når det gjeld oppfølging av Hardangerbrua AS, og at det er tilstrekkeleg informasjonsutveksling mellom avdelingane når det gjeld oppfølging av selskapet.

Samferdselsavdelinga i Hordaland fylkeskommune har ikkje dialog med Hardangerbrua AS omkring strategiske spørsmål og formidlar heller ikkje eigar sine synspunkt i saker. Dersom samferdselsavdelinga har synspunkt på fylkeskommunen si eigarstyring av Hardangerbrua AS, vil dette bli formidla til fylkesrådmannen. I viktige saker tar styreleiar i Hardangerbrua AS direkte kontakt med fylkesrådmannen (som sekretær for eigarrepresentantane) for å diskutere strategisk tilnærming.

Representantane frå Hordaland fylkeskommune som er intervjuja meiner fylkeskommunen har ei tilstrekkeleg aktiv eigarstyring av Hardangerbrua AS sett opp mot behovet for oppfølging og prinsippet om differensiering i eigarstyring. Det blir vist til at det er Statens vegvesen og Samferdselsdepartementet som i hovudsak legg føringane for bompengeselskapa, slik at det er eit avgrensa behov for ytterlegare styringssignal frå eigarane. Det går fram av intervju at fylkeskommunen ikkje har opplevd konkrete utfordringar ved oppfølginga av Hardangerbrua AS.

Styret i Hardangerbrua AS opplever at Hordaland fylkeskommune samla sett har ei god oppfølging av selskapet, med det blir samstundes kommentert at eigarkommunane, inkludert Hordaland fylkeskommune, med fordel kan respondere raskare på førespurnader frå selskapet.

⁹¹ Informasjon frå Hordaland fylkeskommune til selskapskontrollen per e-post

4.4.4 Formelle møtepunkt med selskapet

Generalforsamlinga i Hardangerbrua AS er det einaste faste møtepunktet mellom Hardangerbrua AS og eigarane.

Frå Hardangerbrua AS blir det i intervju vist til at ikkje alle eigarkommunane stiller i generalforsamling. Protokoll frå ordinær generalforsamling for 2013, som blei gjennomført 5. juni 2014, viser at Hordaland fylkeskommune, Eidfjord kommune, Voss kommune, Granvin herad og Ulvik herad var representert, men ikkje Bergen kommune, Kvam herad eller Ullensvang herad. Styreleiar i Hardangerbrua AS representerte Granvin herad med fullmakt.⁹² I intervju blir det presisert at det var eit eingongstilfelle at styreleiaren representerte Granvin herad med fullmakt.

Hordaland fylkeskommune har ikkje fast praksis for å gjennomføre eigarmøte med Hardangerbrua AS, men fylkeskommunen kan ta initiativ til eigarmøte ved behov.

Hardangerbrua AS har tatt initiativ til å gjennomføre eigarmøte i løpet av hausten 2014. Styreleiar har sendt brev til alle eigarar. Per november 2014 er det berre Eidfjord kommune som har gitt tilbakemelding. Det blir opplyst at Hardangerbrua AS har tatt initiativ til eit slikt eigarmøte for å sikre at eigarane får god informasjon om selskapet sin økonomiske situasjon sidan Hardangerbrua ikkje oppnår trafikkprognosen som er lagt til grunn i Stortingsproposisjonen.

4.4.5 Rapportering til Hordaland fylkeskommune

Hardangerbrua AS rapporterer til eigarane gjennom årsmelding og årsrekneskap, i tillegg til rapportering i generalforsamlinga. På generalforsamlingane blir det orientert om aktiviteten i Hardangerbrua AS, og planar og strategiske vurderingar. Det er ikkje etablert fast praksis for anna rapportering til eigarane.

Protokoll frå generalforsamling i selskapet blir lagt fram som melding for fylkesutvalet. Generalforsamlingsrepresentanten kan også ta ordet i fylkesutvalet for å orientere om saker. Generalforsamlingsrepresentanten vil også ta kontakt med fylkesordførar i etterkant av generalforsamling dersom det er noko informasjon som bør delast. Fylkeskommunen har ikkje ei fast rutine eller instruks for kva saker som munnleg bør orienterast om til fylkesutvalet eller fylkesordføraren. Denne vurderinga er basert på skjønn.

Representantane som er intervjuet frå Hordaland fylkeskommune opplever å vere tilstrekkeleg orientert om relevante forhold i Hardangerbrua AS.

4.4.6 Val av styrerepresentantar

I eigarskapsmeldinga blir Hordaland fylkeskommune si prosedyre for oppnemning av styrerepresentantar skildra. Det er fylkestinget som gjer vedtak om oppnemning av fylkeskommunale styrerepresentantar, etter innstilling frå ei fylkeskommunal valnemnd.

Det er ikkje utarbeidd formelle kriterium for val av styrerepresentantar, men partipolitisk bakgrunn, geografisk tilknytning og kjønn er peikt på som dei mest sentrale kriteria for valnemnda sitt arbeid med innstilling til fylkestinget.⁹³

Av intervju går det fram at samferdselsavdelinga har argumentert for ei profesjonalisering av styra i bompengeselskap. Kriteria for val av styremedlem er per i dag i større grad basert på politisk tilknytning enn personleg kompetanse.

⁹² Referat frå årsmøte 2013 for Hardangerbrua AS

⁹³ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune

Før førre generalforsamling i Hardangerbrua AS informerte styret fylkeskommunen om at Statens vegvesen hadde peikt på at det kunne vere føremålstenleg å redusere talet på styremedlemmar i selskapet. Styret i Hardangerbrua AS vurderte at dette var eit forslag det eventuelt var opp til fylkeskommunen som majoritetsseigar å fremje. Samferdselsavdelinga gjorde ei vurdering av dette forholdet, mellom anna ved å samanlikne talet på styrerepresentantar i Hardangerbrua AS med talet på styrerepresentantar i andre bompengeselskap. Samferdselsavdelinga utarbeidde eit notat til fylkesordførar der ein tilrådde at fylkeskommunen ikkje skulle foreslå endringar, sidan ein avventar signal om mogleg regionalt bompengeselskap. Fylkesordførar valde å følgje Samferdselsavdelinga si tilråding.

4.4.7 Retningslinjer for styrerepresentantar og krav til styret

Hordaland fylkeskommune har ikkje utarbeidd retningslinjer for fylkeskommunen sine representantar i selskapsstyre. I fylkeskommunen sin eigarskapsmelding går det fram at fylkestinget i sak 17/13 gjorde følgjande vedtak:

«Fylkestinget ber fylkesrådmannen syte for sakshandsaming som munnar ut i:
Å sikre at punkt 5 i fylkestingvedtak 02/08 om å utarbeide rutinar og retningsliner for utøving av styreverva blir følgt opp. Slike rutinar kan omfattast av eigarskapsmeldinga og kan t.d. omhandle registrering av styreverv, vurdering av habilitet og liknande.»

Av eigarskapsmeldinga går det fram at fylkesrådmannen vil «kome attende til dette punktet i eiga sak [...]».⁹⁴

Habilitet

Av fylkeskommunen si eigarskapsmelding går det fram følgjande knytt til habilitet:

«Hordaland fylkeskommune har vurdert dagens praksis for val av styremedlemar i samband med innstramma i forvaltningslova sine habilitetsreglar. Likevel har ein valt å ikkje leggje formelle restriksjonar på val av politikarar i selskapsstyra.»⁹⁵

Habilitet inngikk som tema da fylkeskommunen i 2013 arrangerte styrekompetansehevingskurs for folkevalde som var valt inn i styre og generalforsamlingar på vegne av Hordaland fylkeskommune. Hordaland fylkeskommune har også fått utarbeidd eit notat, «Praktisering av habilitet – rutiner for fylkespolitikarane» som skal gi rettleiing til folkevalde.

Det går fram av intervju at fylkesadministrasjonen opplever at politikarane som også er styrerepresentantar dei siste åra har blitt meir merksame på habilitet i samband med handsaminga av politiske saker som angår selskapa. Dei som er intervjuar opplever at politikarane dei siste åra har hatt ei «føre var»-haldning og melder seg inhabile i saker som angår selskapa.

Det blir opplyst at styreleiar melder seg ugild når fylkestinget og samferdselsutvalet handsamer saker knytt til Hardangerbrua AS.

Av Hardangerbrua AS sine etiske retningslinjer går følgjande fram knytt til habilitet:

«Styremedlemer og tilsette i Hardangerbrua AS skal ikkje opptre på ein måte som er eigna til å svekka tilliten til at dei er upartiske. Brot på habilitetsreglane kan føra til at eit vedtak vert kjend ugyldig. Tilsette kan ikkje delta i konkurranse eller inngå kontraktar med selskapet. Tilsette må unngå å koma i interessekonflikt i samband med anna løna arbeid.»

⁹⁴ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune, s. 11.

⁹⁵ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune

Styreleiaren opplyser at styret i Hardangerbrua AS vurderer habilitet på kvart styremøte i samband med handteringa av styresaker. Det har i liten grad vore tilfelle med habilitetskonfliktar.

Registrering av styreverv

Fylkestinget vedtok i 2007 «Reglement for styrevervregisteret i Hordaland fylkeskommune»⁹⁶. Av reglementet går det fram at folkevalde i fylkestinget (og dermed også fylkesutvalet), kultur- og ressursutvalet, opplærings- og helseutvalet, samferdselsutvalet, kontrollutvalet og klagenemnda, og den øvste administrative leiinga i fylkeskommunen er omfatta av regelverket. I tillegg går det fram av reglementet at det skal vere frivillig for einskildpersonar om dei vil registrere sine verv i registeret.

Av dei sju medlemmane i styret i Hardangerbrua AS har fem registrert styrevervet sitt i KS sitt styrevervregister⁹⁷ per oktober 2014. Av styremeldemane som er vald av Hordaland fylkeskommune har tre av fire styremedlemmer registrert styrevervet sitt i registeret.

Styregodtgjersle og løn

Av eigarskapsmeldinga til fylkeskommunen går det fram at fylkeskommunen ikkje har drøfta prinsipp kring honorar. Det går fram at bakgrunnen for dette er at «selskapa med fylkeskommunalt aksjeeige har stor spennvidde i arbeidsområda.»⁹⁸

Løn til styreleiar og samla styrehonorar og møtegodtgjersle til styret i Hardangerbrua AS går fram av notane i selskapet sitt årsrekneskap:

Tabell 3 Styregodtgjersle og løn

	2013	2012	2011
Samla styrehonorar og møtegodtgjersle	84 500	96 500	110 000
Løn til styreleiar	254 000	254 000	255 320

På generalforsamling i 2014 blei det vedtatt eit årleg honorar for styreleiar på 50 000 kroner som styreleiar og 250 000 kroner som dagleg leiar i 50% stilling.

Styremedlemmar får ikkje eit fast årleg honorar, men 1 500 kroner for kvart møte dei deltar på.⁹⁹

4.4.8 Opplæring av styrerepresentantar og folkevalde

I eigarskapsmeldinga står det at det ikkje har lukkast fylkeskommunen å finne ei fast organisering og form på opplæring og kurs for folkevalde. Vidare blir det vist til at fylkeskommunen i 2013 arrangerte ein halv dag med styrekompetansehevingskurs for folkevalde som var valt inn i styre og generalforsamlingar på vegne av Hordaland fylkeskommune.

Fylkesrådmannen har i eigarskapsmeldinga rådd til at obligatorisk opplæring for folkevalde i form av eit eigarskapsforedrag vert gjennomført i løpet av dei seks første månadene etter at nytt fylkesting er sett.

⁹⁶ Styrevervregister i Hordaland fylkeskommune – Reglement. Fylkestingssak 63/07, 16.10.07.

⁹⁷ Frå og med 12. mai 2014 er det foretatt ei endring i Styrevervregisteret som medfører at opplysningar om folkevalde, leiarar og tilsette i kommunar/fylkeskommunar og selskap som har slutta seg til registeret, blir automatisk tilgjengeleg gjennom opplysningar frå Kommuneregisteret, Enhetsregisteret og Foretaksregisteret («Brønnøysundregistrene»). Opplysningane blir oppdatert kvart år i desember.

⁹⁸ Eigarskapsmelding 2013. Vedtatt i fylkestinget 11-12.06.2013, Hordaland fylkeskommune.

⁹⁹ Protokoll frå årsmøte 5.juni 2014

4.4.9 Regionalt bompengeselskap

Gjennom Nasjonal Transportplan 2010-2019¹⁰⁰ og 2014-2023¹⁰¹ er det gitt signal og tilrådingar om at det bør bli færre bompengeselskap i Noreg. Det går fram at ei utvikling mot færre og større selskap vil vere viktig for å effektivisere innkrevjinga gjennom stordriftsfordelar og enda meir profesjonell drift av selskapa. Vegdirektoratet er på oppdrag frå Samferdselsdepartementet godt i gang med å førebu ei ordning med faste, regionale/fylkeskommunale bompengeselskap. Det blir arbeidd for å legge til rette for oppretting av regionale bompengeselskap så snart som mogleg.¹⁰²

Hordaland fylkeskommune fekk 14. juli 2014 eit brev frå Samferdselsdepartementet. Departementet viser til stortingsproposisjonen om omorganisering av bompengesektoren¹⁰³ kor det heiter at «regjeringa tek sikte på at 2 – 3 bompengeselskap får ansvaret for bompengeneinnkrevjinga i Norge. [...]. Med omsyn til at den endelege strukturen på sektoren ikkje er avklara p.t., meiner Samferdselsdepartementet at det ikkje er rett tidspunkt å starte ei fusjonering av bompengeselskapa i fylket. Regjeringa tek sikte på at dei nye selskapa skal vere etablerte i løpet av 2015».

¹⁰⁰ Informasjon er henta 12.11.2014 frå: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/sd/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-16-2008-2009-/6.html?id=548878>

¹⁰¹ Informasjon er henta 12.11.2014 frå: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/sd/dok/regpubl/stmeld/2012-2013/meld-st-26-20122013/6/4/1.html?id=722181>

¹⁰² Informasjon er henta 12.11.2014 frå: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/sd/dok/regpubl/stmeld/2012-2013/meld-st-26-20122013/6/4/1.html?id=722181>

¹⁰³ Punkt 3.6 i Prop. 97 S (2013-2014)

5. Vurdering

5.1 Utøver Hordaland fylkeskommune kontroll med Hardangerbrua AS i samsvar med politiske vedtak og etablerte normer for god eigarstyring og selskapsleiing?

5.1.1 Utøver Hordaland fylkeskommune eigarstyring av Hardangerbrua AS i samsvar med sentrale tilrådingar frå KS?

KS sine retningslinjer for eigarstyring omhandlar tilrådingar både til korleis fylkeskommunen bør utøve eigarskapa sine og til kva krav fylkeskommunen bør stille til selskap som fylkeskommunen har eigarskap i. I tabellen under har revisjonen gjennomgått praksisar i Hordaland fylkeskommune opp mot sentrale tilrådingar frå KS. Praksisar i Hardangerbrua AS blir også omtalt i tabellen der det er relevant.

Tabell 3: Praksisar i Hordaland fylkeskommune jf. KS sine tilrådingar

Tilråding KS	Praksis Hordaland fylkeskommune
Obligatorisk opplæring for folkevalde	<i>Hordaland fylkeskommune arrangerte i 2013 eit «styrekompetansehevingskurs» for folkevalde som er vald inn i styre og generalforsamlingar. I eigarskapsmeldinga har fylkesrådmann tilrådd at fylkeskommunen tilbyr obligatorisk opplæring i samsvar med KS sine tilrådingar.</i>
Eigarskapsmelding	<i>Hordaland fylkeskommune reviderte si eigarskapsmelding i juni 2013. Eigarskapsmeldinga skal bli revidert kvart fjerde år.</i>
Utarbeiding og revidering av selskapsstrategi og vedtekter	<i>Det er utarbeidd eigarstrategi og vedtekter for Hardangerbrua AS. Behov for justering av eigarstrategi og vedtekter blir vurdert i samband med revidering av eigarskapsmeldinga.</i>
Samansetting og funksjon av eigarorgan	<i>Ein medlem av fylkesutvalet representerer fylkeskommunen i generalforsamling i Hardangerbrua AS med fullmakt frå fylkesordførar.</i>
Gjennomføre eigarmøte	<i>Det er ikkje fast praksis for å gjennomføre eigarmøte, men både fylkeskommunen og selskapet kan ta initiativ til eigarmøte ved behov.</i>
Sette krav til profesjonelle styrer	<i>Hordaland fylkeskommune har ikkje utarbeidd retningslinjer for val av styrerepresentantar.</i>
Bruk av valkomitè	<i>Fylkestinget oppnemner fylkeskommunen sine kandidater til styret i Hardangerbrua AS etter innstilling frå ei fylkeskommunal velnemnd. Hardangerbrua AS har eiga valnemnd.</i>
Rutinar for kompetansevurdering av selskapsstyre	<i>Hordaland fylkeskommune har ikkje sett krav til selskapsstyra om å innføre alle praksisane som er tilrådd av KS. Hordaland fylkeskommune har ikkje utarbeidd retningslinjer for utøving av styreverv.</i>
Vararepresentantar	<i>Hardangerbrua AS har personleg varaordning til styret.</i>

Tilråding KS	Praksis Hordaland fylkeskommune
Habilitetsvurderingar	<i>Hordaland fylkeskommune har fått utarbeidd eit notat, «Praktisering av habilitet – rutiner for fylkespolitikarane» som skal gi rettleiing til folkevalde. Retningslinjer for habilitet går fram av Hardangerbrua sine etiske retningslinjer.</i>
Kjønnsrepresentasjon i styret	<i>Kjønnsrepresentasjon i styra er omtalt i fylkeskommunen si eigarskapsmelding. Styret i Hardangerbrua AS er samansett av tre menn og fire kvinner.</i>
Godtgjering og registrering av styreverv	<i>Fylkesrådmannen har ikkje drøfta prinsipp kring honorar i eigarskapsmeldinga. Det går fram at bakgrunnen for dette er at selskapa med fylkeskommunalt aksjeeige har stor spennvidde i arbeidsområda. Honorar til styret og lønn til dagleg leiar går fram av selskapet si årsmelding. Fylkestinget vedtok i 2007 «Reglement for styrevervregistreret i Hordaland fylkeskommune». Fem av sju styremedlemmar i Hardangerbrua AS har registrert vervet sitt. Av styremedlemmane som er vald av Hordaland fylkeskommune har tre av fire styremedlemmer registrert vervet.</i>
Utarbeide etiske retningslinjer	<i>Hordaland fylkeskommune har oppmoda selskapa som fylkeskommunen har eigarskap til å utarbeide etiske retningslinjer. Hardangerbrua AS har utarbeidd etiske retningslinjer for selskapet.</i>

I samband med revisjonen av eigarskapsmeldinga i juni 2013 vurderte fylkeskommunen sin praksis i høve til KS sine 19 tilrådingar. Av meldinga går det fram at «prinsippet om differensiert eigarskapsstrategi vert lagt til grunn ved vurdering av praksis og forslag til endringar». I eigarskapsmeldinga legg fylkeskommunen opp til å følgje dei fleste tilrådingane frå KS, og det er gjeve ei grunnleggjande på dei områda eigarstrategien ikkje er i samsvar med KS sine tilrådingar.

Selskapskontrollen viser etter revisjonen si vurdering at eigarstyringa til fylkeskommunen kan styrkjast på følgjande område:

- Hordaland fylkeskommune har tilbydd eit styrekompetansehevingkurs til for folkevalde som er vald inn i styre og generalforsamlingar på vegne av fylkeskommunen i 2013. I eigarskapsmeldinga har fylkesrådmann tilrådd at obligatorisk opplæring for alle folkevalde knytt til eigarstyring bør bli gjennomført i løpet av dei fyrste seks månadene av valperioden, og i tillegg bør bli følgt opp etter to år. Dette er i samsvar med KS si tilråding. Revisjonen meiner det er viktig at fylkeskommunen sikrar at dette blir gjennomført i praksis.

Revisjonen meiner vidare at det er ein veikskap at fylkeskommunen ikkje har eit opplæringstilbod til styrerepresentantar som ikkje er folkevalde. Dette er viktig for å sikra at alle styrerepresentantar får grunnleggjande kunnskap om rammene for og innhaldet i utøving av styreverv i selskap der fylkeskommunen har eigarskap.

- Hordaland fylkeskommune bør utarbeide retningslinjer for val av styrerepresentantar og utøving av styreverv i samsvar med vedtak i fylkestinget.
- Som eit ledd i å profesjonalisera styrearbeidet bør Hordaland fylkeskommune vurdere å stille krav til selskapsstyra om å etablere styreinstruks og instruks for dagleg leiing, rutinar for eignevaluering, styreopplæring, styreseminar, årleg plan for styret sitt arbeid og samla utgreiing i årsrapport, i samsvar med tilrådingane frå KS.

5.1.2 Utøver Hordaland fylkeskommune eigarstyring av Hardangerbrua AS i samsvar med fylkeskommunen si eigarskapsmelding og andre fylkeskommunale vedtak og føringar?

Selskapskontrollen viser etter revisjonen si vurdering at Hordaland fylkeskommune utøver eigarstyring av Hardangerbrua AS i samsvar med fylkeskommunen si eigarskapsmelding og andre

fylkeskommunale vedtak og føringar. Det er ei avklart rolle- og ansvarsfordeling i fylkeskommunen når det gjeld oppfølging av Hardangerbrua AS, og det er utarbeidd prosedyre for eigarskapsforvaltning.

5.1.3 Blir Hordaland fylkeskommune tilstrekkelig informert om drifta og utviklinga i selskapet?

Hardangerbrua AS rapporterer til Hordaland fylkeskommune om vesentlege tilhøve i drifta gjennom årsmelding og årsrekneskap og i generalforsamlinga. Det er også jamleg dialog mellom administrasjonen i fylkeskommunen og styret i Hardangerbrua AS. Dette bidrar etter revisjonen si vurdering til å sikre at Hordaland fylkeskommune får tilstrekkeleg informasjon om utviklinga i selskapet.

5.2 I kva grad blir krav og retningslinjer som Hordaland fylkeskommune stiller til Hardangerbrua AS gjennom vedtekter og eigarskapsmeldinga etterlevd av Hardangerbrua AS?

Det er revisjonen si vurdering at Hardangerbrua AS utøver drifta i samsvar med gjeldande vedtekter og at vedtektene tilfredsstiller krava i aksjelova. Vedtektene blei sist revidert på generalforsamling i juni 2014.

Selskapskontrollen har ikkje avdekkja tilfelle der fylkeskommunale vedtak eller andre føringar frå Hordaland fylkeskommune ikkje blir følgt opp av Hardangerbrua AS.

Tilrådingar frå KS

Hardangerbrua AS har ikkje utarbeidd styreinstruks, eller etablert rutinar med å gjennomføre eigenevaluering, styreopplæring, styreseminar eller utarbeide årleg plan for styret sitt arbeid. Revisjonen meiner dette er praksisar som vil vere føremålstenleg for Hardangerbrua AS å innføre.

Berre fem av sju styrerepresentantar i Hardangerbrua AS har registrert sitt styreverv. KS har nyleg endra praksis for registrering av verv, og informasjon til styrevervregisteret blir no henta inn automatisk. Dette føresett at selskap har slutta seg til registeret. Revisjonen tilrår at Hardangerbrua AS sluttar seg til styrevervregisteret.

5.3 Er det ei tydeleg rolle- og ansvarsfordeling mellom eigar, styret og selskapet si daglege leiing?

Etter revisjonen si vurdering er det ei avklart rolle- og ansvarsfordeling mellom Hardangerbrua AS og Hordaland fylkeskommune som majoritetsseigar. Selskapskontrollen viser også at det er god dialog mellom Hordaland fylkeskommune og styret i Hardangerbrua AS.

Rolle- og ansvarsdelinga mellom arbeidande styreleiar og styret i Hardangerbrua framstår også som avklart. Revisjonen vurderer likevel at utarbeiding av ein styreinstruks vil kunne tydeleggjere kva oppgåver som ligg til styret og kva oppgåver som ligg til arbeidande styreleiar.

Det blei utarbeidd instruks for arbeidande styreleiar i 2004. Selskapet var da i ein pådrivarfase medan selskapet no er i driftsfase. Instruksen har ikkje blitt revidert etter 2004. Revisjonen meiner det er viktig at instruksen blir revidert slik at innhaldet er oppdatert i høve til dagens forhold.

5.4 I kva grad har selskapet rutinar for å følgje opp driftsavtalen med Vegamot AS?

Det er ikkje utarbeidd skriftlege rutinar i Hardangerbrua knytt til oppfølging av driftsavtalen med Vegamot AS, men etter revisjonen si vurdering har styret i Hardangerbrua AS etablert ein praksis som bidrar til å sikre etterleving av avtalen. Styreleiar følgjer opp driftsavtalen med Vegamot AS gjennom jamleg kontakt med selskapet og styreleiar har gjennomgått selskapet sine rutinar for oppfølging av driftsavtalen.

5.5 I kva grad har selskapet rutinar for å følgje opp bompengavtalen og avtale om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen?

Hardangerbrua AS har ikkje skriftlege rutinar for å følgje opp bompengavtalen og avtale om drift av innkrevjingssystemet med Statens vegvesen. Hardangerbrua AS sender årsmelding, referat frå styremøte og generalforsamling til Statens vegvesen og Riksrevisjonen, i tråd med bompengavtalen. Statens vegvesen og Riksrevisjonen blir også invitert til å delta på styremøte og generalforsamling, og mottar innkalling og saksdokument på same måte som aksjonærene. Hardangerbrua AS har ikkje fått merknader på økonomiforvaltninga i tilbakemeldingar frå Statens vegvesen. Hardangerbrua AS har heller ikkje i andre fora har fått tilbakemelding av Statens vegvesen om at det er forhold i bompengavtalen eller avtalen om drift av innkrevjingssystem som ikkje blir følgd opp.

Revisjonen vurderer derfor at selskapet i praksis har etablert rutinar som bidrar til å sikre etterleving av bompengavtalen og avtalen om drift av innkrevjingssystem med Statens vegvesen.

5.6 Har selskapet system og rutinar som bidrar til å sikre etterleving av sentrale krav innanfor regelverket knytt til:

5.6.1 Aksjelova

Selskapet har vedtekter som tilfredsstillar minstekrava til vedtekter i eit aksjeselskap, og det er gjennomført obligatoriske generalforsamlingar der saker i samsvar med aksjelova har blitt handsama.

Selskapskontrollen viser at styret har fått etablert ei forsvarleg organisering av verksemda og har fastsett årlege budsjett for selskapet. Styret har etablert rutinar for å halde seg orientert om selskapet si økonomiske stilling og anna relevant styringsinformasjon.

Etter ei samla vurdering er det revisjonen si oppfatning at selskapet etterlever sentrale føresegner i aksjelova.

5.6.2 Offentlege innkjøp

Hardangerbrua AS har ikkje utarbeidd skriftlege retningslinjer for innkjøp. Revisjonen meiner selskapet bør utarbeide skriftlege retningslinjer for innkjøp, som kan bidra til å sikre at regelverket knytt til offentlege anskaffingar blir etterlevd.

Revisjonen har gjennomgått tre anskaffingar for å vurdere om desse er eksponert for konkurranse og om anskaffingane er dokumentert i ein anskaffingsprotokoll.

Anskaffing nr. 1 gjeld anskaffing av låneavtale. Anskaffinga er konkurranseeksponert gjennom munnleg førespurnad til tre ulike leverandørar. Finansielle tenester er ei prioritert teneste jf. vedlegg

5 til anskaffingsforskrifta.¹⁰⁴ Anskaffing av prioriterte tenester over EØS-terskelverdi (1,55 millionar kroner for vare- og tenestekontraktar) er regulert av del III i anskaffingsforskrifta. Del III stiller mellom anna krav om at konkurransen blir kunngjort i TED-databasen for heile EØS-området (jf. FOA § 18-1). Anskaffinga av låneavtalen representerer etter revisjonen si vurdering ei ulovlig direkteanskaffing. Anskaffinga er heller ikkje dokumentert i samsvar med krava i LOA § 5 og FOA § 3-2.

I høyringsuttalen frå Hardangerbrua AS går det fram at selskapet meiner at det er uklart om dette låneopptaket skal vere underlagt lov om offentlege anskaffingar. Revisjonen vil påpeike at unntaket frå anskaffingsforskrifta gjeld dersom låneopptaket er knytt til finansielle instrument. Revisjonen meiner at låneopptak til å finansiere veg, bygg og liknande ikkje fell inn under unntaket.¹⁰⁵

Anskaffing nr. 2 gjeld anskaffing av driftsoperatørtenester. Anskaffinga er eksponert for konkurranse gjennom utlysing i Doffin, og det er ført anskaffingsprotokoll som dokumenterer anskaffingsprosessen. Dette er i samsvar med dei grunnleggande krava til konkurranse og etterprøvbarheit i lov om offentlege anskaffelser (§ 5) og anskaffingsforskrifta (§ 3-1).

Anskaffing nr. 3 gjeld anskaffing av advokattenester i samband med handsaming av klage på tildeling av og rettssak i samband med anskaffing av driftsoperatørtenester. For anskaffinga av advokattenester er det ikkje gjennomført konkurranse, til dømes gjennom å hente inn prisar frå ulike leverandørar. Det er heller ikkje ført anskaffingsprotokoll. Hardangerbrua forklarar at anskaffinga vart meir omfattande enn først venta, mellom anna på grunn av rettsmøte i tingretten.

Anskaffingsforskrifta § 3-2 stiller krav om at det blir ført anskaffingsprotokoll for anskaffingar over kr. 100 000. Revisjonen meiner Hardangerbrua AS burde ha dokumentert prosessen i ein anskaffingsprotokoll, på tidspunktet der det viste seg at anskaffinga blei over kr. 100 000. Revisjonen vil vise til at det av forskrifta sitt vedlegg 3, punkt 1.6 går fram at anskaffingsprotokollen skal innehalde ei konkret grunngjeving dersom det ikkje har vore gjennomført konkurranse om kontrakten. Det er revisjonen si vurdering av anskaffinga av advokattenester ikkje er gjennomført i samsvar med kravet om anskaffingsprotokoll i § 3-2.

5.6.3 Offentlegheit

Hardangerbrua AS journalfører inn- og utgåande korrespondanse i ei postliste. Postlista inneheld datering, avsendar/mottakar og tittel på dokumentet. Etter revisjonen si oppfatning fungerer postlista føremålstenleg for den interne oversikta over saksdokument i selskapet, og til å gi eksterne oversikt over selskapet sin korrespondanse. Etter revisjonen si vurdering er likevel ikkje postlista i samsvar med dei formelle krava til journalopplysningar som går fram av § 2-7 i arkivforskrifta. Av postlista til Hardangerbrua AS går det fram ei datering, medan § 2-7 i arkivforskrifta stiller krav om at både journalføringsdato og datering på dokumentet skal gå fram av journalen. Dokumenta i postlista er heller ikkje registrert med journalnummer.

Revisjonen meiner Hardangerbrua AS bør gjennomgå sine rutinar for journalføring og vurdere korleis ein kan få selskapet si postliste i samsvar med krav til journalføring i arkivforskrifta.

¹⁰⁴ Det er presisert i «Veileder til reglene om offentlege anskaffelser» at låneopptak ikkje er unntatt frå forskrift om offentlege anskaffelser. Sjå også KOFA-vedtak 2014/11.

¹⁰⁵ Jf. forskrift om offentlege anskaffelser 15.juni 2001 nr. 616 og forskrift om offentlege anskaffelser frå 2006 nr. 402, ref: Dragstein og Linddalen, Offentlege anskaffelser, frå 2005, s. 398.

5.7 Har selskapet system og rutinar som bidrar til å sikre ein økonomisk forsvarleg drift?

5.7.1 Har selskapet ein forsvarlig eigenkapital jf. aksjelova § 3-4?

Nøkkeltal for Hardangerbrua AS viser at selskapet har ein forsvarleg eigenkapital. Revisjonsmeldingane for selskapet er i perioden 2012-2013 gitt utan presiseringar eller atterhald.

5.7.2 I kva grad har selskapet etablert rutinar for økonomistyring?

Selskapskontrollen viser at Hardangerbrua AS har etablert rutinar for budsjettering og oppfølging av budsjett, men rutinane er ikkje nedfelt skriftleg. Revisjonen meiner det er viktig at det blir utarbeidd skriftlege rutinar for budsjettering og oppfølging av budsjett, og at desse rutinane inkluderer retningslinjer for rapportering om avvik frå budsjett.

5.7.3 Kva er eventuelle utfordringar knytt til selskapet sin økonomiske drift?

Det er revisjonen si vurdering at selskapet har oversikt over og fokus på utfordringar knytt til selskapet si økonomiske drift. Selskapet si største utfordring er å oppnå trafikktalet som er lagt til grunn i prognosen for innkrevjingsperioden i Stortingsproposisjonen. I tillegg opplever Hardangerbrua AS inntektstap som følgje av utfordringar med å krevje inn betaling frå utanlandske kjøretøy. Revisjonen vil gjere merksam på at manglande betaling frå utanlandske bilistar er ei utbredt problemstilling for mange bompengeselskap.¹⁰⁶

Hardangerbrua AS meiner at det ikkje er realistisk at selskapet klarer å nedbetala byggelåna innanfor den fastsette innkrevjingsperioden. Hardangerbrua AS har tatt initiativ til eigarmøte for å informere eigarane om dette. Styreleiar har allereie informert fylkesrådmannen og økonomisjefen i Hordaland fylkeskommune om situasjonen i møte.

¹⁰⁶ Dette kjem mellom anna fram i Riksrevisjonen sin rapport «Riksrevisjonens undersøkning av bompengeforvaltninga», Dokument 3:5 (2012-2013).

6. Tilrådingar

Revisjonen tilrår at Hordaland fylkeskommune:

1. Sikrar at styrerepresentantar og folkevalde får tilbod om tilstrekkeleg opplæring, i samsvar med KS sine tilrådingar.
2. Vurderer å stille krav til selskapsstyra om å etablera styreinstruks og instruks for dagleg leiing, rutinar for eigenevaluering, styreopplæring, styreseminar, årleg plan for styret sitt arbeid og samla utgreiing i årsrapport, i samsvar med KS sine tilrådingar.
3. Utarbeider retningslinjer for val av styrerepresentantar og utøving av styreverv i samsvar med vedtak i fylkestinget.

Revisjonen tilrår at Hardangerbrua AS:

4. Vurderer å innføre følgjande praksisar tilrådd av KS:
 - Utarbeide styreinstruks
 - Gjennomføre eigenevaluering for styret
 - Tilbod om opplæring for styrerepresentantar
 - Gjennomføre styreseminar med fokus på roller, ansvar og oppgåver
 - Utarbeide årleg plan for styret sitt arbeid
 - Slutte seg til KS sitt styrevervregister
5. Gjennomgår selskapet sine system og rutinar for innkjøp og sikrar at innkjøp blir gjennomført i samsvar med regelverket om offentlege anskaffingar.
6. Gjennomgår sine rutinar for journalføring og vurderer korleis ein kan få selskapet sin postjournal i samsvar med krav til journalføring i arkivforskrifta.
7. Utarbeider skriftlege rutinar for budsjettering og oppfølging av budsjett, som inkluderer retningslinjer for rapportering om avvik frå budsjett.

Vedlegg 1: Høyringsuttale frå Hordaland fylkeskommune

DELOITTE - Olsen, Stine Karoline (NO -
BERGEN)

Dato: 05.12.2014
Vår ref.: 2014/23863-6
Saksbehandlar: jonsmor
Dykkar ref.:

Høyringsuttale - rapport etter selskapskontroll Hardangerbrua AS

Fylkesrådmannen viser til rapport etter selskapskontroll for Hardangerbrua AS – høyringsutkast. Etter avtale vart høyringsfristen utsett til 8. desember.

Fylkesrådmannen vil til punkt 1 og 3 i kapittel 6 i rapporten opplysa følgjande:

Til punkt 1: Etter neste val vil fylkesrådmannen gje eit tilbod om opplæring av folkevalde og styrerepresentantar med utgangspunkt i tilrådingane skissert i eigarskapsmeldinga.

Til punkt 3: Gruppeleiarane i fylkestinget utgjer eit arbeidsutval som til fylkestinget i mars 2015 vil leggja fram sak om retningslinjer for val av styremedlemmer og utøving av styreverv i selskap.

Ut over dette har fylkesrådmannen ingen merknadar.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Nils Vetlesand
kst. fylkesdirektør økonomi

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg 2: Høyringsuttale frå Hardangerbrua AS

Deloitte AS

Att.: Stine Karoline Olsen

Kommentarar til høyringsutkast for selskapskontroll dags. November 2014.

Hardangerbrua AS har fått tilsendt høyringsutkast til uttale frå Deloitte for den selskapskontrollen selskapet utfører for kontrollutvalet i Hordaland. Høyringsfristen er i utgangspunktet sett så kort at vi ikkje får tid å styrehandsama utkastet. Det er sendt ut til styremedlemene pr. epost for kommentar og eventuelle innspel.

I vårt høyringssvar vil vi avgrensa oss til å berre kommentera det som Deloitte har tilrådt i punkta 4-7.

4. Til dette punktet har vi ingen kommentarar og vil ta tilrådinga til etterretning.

5. Dette punktet gjeld offentlege innkjøp. Og det er plukka ut tre stikkprøvar. Det første som gjeld låneopptak kan det sjå ut som vi har teke noko lettvindt på. Det vil vi gjerne kommentera.

I løpet av 2004 oppsøkte vi dei aktuelle bankane vi ansåg store nok til å finansiera bruselskapet sin del av prosjektet. Vi enda då opp med 4 nordiske bankar, DNB, Nordea, Fokus og Handelsbanken. Og når Stortinget sette vilkår for rentebinding i proposisjonen, vart det desse fire bankane vi ba om tilbod frå. Rentebinding er følsomt og endrar seg i løpet av dagen, slik at konkurransen måtte gjennomførast pr. telefon på eit gitt kl.slett. Vi hadde også knytt til oss ein fagrådgivar i Oslo for å vera sikre på at vi gjorde det riktig. Alle bankane hadde også låneavtalar knytt opp til sine tilbod på rentebyteavtalar. Valget fall på DNB som hadde det gunstigaste tilbodet. Låneavtalen som vart inngått samstundes var ein såkalla «revolverande trekkfasilitet». Det vil sei vi kunne trekkja på denne etterkvart som vegvesenet rekvirerte. Desse låneopptaka var med kort løpetid (3 mnd.) med tanke på at vi skulle over i obligasjonsmarknaden. Då vi hadde trekt kr. 500 mill. ba vi DNB om tilbod på å konvertera det til eit obligasjonslån. Men då hadde også Kommunalbanken opna for å låna ut til bompengeselskap. Deira tilbod låg den gong ca. 1 % under forretningsbankane, som uttalte at dei ikkje kunne konkurrera med Kommunalbanken. Det vart avklara gjennom samtalar og besøk hjå DNB og Nordea. Vi hadde også i denne samanhengen fokus på om dette låneopptaket kom inn under lov om offentlig innkjøp. Og rådførte oss med både juristar og folk i kommunal forvaltning korleis vi skulle tolka «finansielle instrument». Svara vi fekk var at praksis var at låneopptak ikkje vart definert som finansielle instrument. Difor vart lånet plassert hjå Kommunalbanken. Ser likevel i dag at her er det forbetningspotensiale, i alle fall når det gjeld dokumentering.

Sidan vi har pålegg i bompengeavtalen om alltid å søkja dei beste økonomiske vilkår, har vi undersøkt litt om situasjonen i dag, og kan visa til ein epost til ei rekkje kommunar frå Bergen Capital Management. Som mellom anna skriv:

«Det er i disse dager kommet et vedtak fra KOFA vedrørende låneopptak og regelverket rundt offentlige anskaffelser.»

«En endring i forskriften om at banklån også skal høre inn under unntaket er ute på høring. Dersom denne endringen blir vedtatt vil det sannsynligvis være fra 1.1.2016».

«Praksis i Norge er at unntaksbestemmelsen legges til grunn. Bl.a. fordi lånetilbud er ferskvare og ofte gjelder kun i kort tid (timer) etter at de er avgitt. Dette bekreftes også av Kommunalbanken som sier at det kun er 4 kommuner i Norge som utlyser på Doffin (se uttalelse fra Lenvik kommune sin advokat: http://www.folkebladet.no/nyheter/article10055581.ece#cxrecs_s). Videre er kommuners finansreglement utformet slik at de ikke krever en Doffin-utlysning, men kun en konkurranseutsetting (som iflg KOFA ikke er gjeldende rett). De fleste finansreglement i Norge er utarbeidet etter mal og råd fra NKK.»

Konklusjonen vi trekkjer ut av dette er at det har vore uklart og ulikt praktisert over det ganske land, men at vi etter kvart får ei avklaring.

Anskaffing nr. 2 treng vi ikkje kommentera.

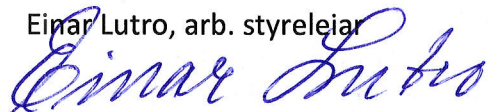
Når det gjeld anskaffing nr. 3 heng det saman med nr. 2. Sjølv kor grundig vi meiner vi gjennomførte konkurransen med valg av driftsoperatør, vart avgjerda påklaga av Bro- og tunnelselskapet. Vi var då under tidspress i forhold til opning av brua. Rekna heller ikkje med at det skulle havna i retten når vi ba ein advokat i firmaet Tenden, som nyleg hadde hatt ei liknande sak, om hjelp med avvising av klagen. Kan ikkje sjå at vi her kunne gjennomført ein reell konkurranse, men også her kunne vi ha dokumentert betre med anskaffingsprotokoll.

6. Vi har sidan 2004 ført elektronisk postliste for eigen bruk. Når offentleglova vart innført i 2009 rådførte vi oss med advokatkontoret fylkeskommunen har avtale med, om lova ville omfatta bruselskapet. Fekk til svar at det ville det ikkje. Dette vart påklaga til Fylkesmannen som kom til det motsette. Det tok vi til etterretning og har sidan ført postliste. Men på grunn av at vi heile tida har høyrte at vi ville inngå i eit regionalt bompengeselskap, har vi ikkje investert i omfattande, kostbare arkivsystem. Vi tek no tilrådinga til etterretning, og dreg det ut med regionalt bompengeselskap må vi vurderer eit betre arkivsystem.

7. Føler vi har gode rutinar vedkomande budsjettering, men vil også utarbeida skriftlege rutinar med rapportering.

Lofthus, den 03. desember 2014

Einar Lutro, arb. styreleiar

Vedlegg 3: Oversikt over sentrale dokument og litteratur

Lovar, forskrifter og rettleiarar

- Nærings- og fiskeridepartementet. *Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)*, LOV-1997-06-13 nr. 44
- Nærings og fiskeridepartementet. *Lov om offentlige anskaffelser*. LOV-1999-07-16 nr. 69
- Nærings og fiskeridepartementet. *Forskrift om offentlige anskaffelser*. FOR-2006-04-07 nr. 402
- Fornyings- og administrasjonsdepartementet. *Veileder til reglene om offentlige anskaffelser*. 2013
- Justis- og beredskapsdepartementet. *Offentleglova*. LOV-2006-05-19 nr. 16
- Justis- og politidepartementet, Lovavdelinga. *Rettleiar til offentleglova*. 2009

Dokument frå Hardangerbrua AS

- *Avtale mellom Hardangerbrua AS og underleverandører om teikning av avtaler*. Ikkje datert
- *Avtale mellom Hardangerbrua AS og Visma Collectors AS om inkassotjenester*. 20.6.2013
- *Avtale mellom Hardangerbrua AS og Vegamot AS om levering av driftstjenester*. Ikkje datert
- *Avtale mellom Statens Vegvesen Region vest (på vegne av Hardangerbrua AS) og Tecsidel S.A om service og vedlikehold av teknisk utstyr*. 3.4.2009
- *Avtale mellom Hardangerbrua AS og Statens Vegvesen om drift av innkrevingssystemet*. 7.5.2012
- *Avtale mellom Hardangerbrua AS og Statens Vegvesen om bompenger (bompengeavtalen)*. Ikkje datert
- *Etiske retningslinjer for styremedlemer og tilsette i Hardangerbrua AS*. 23.4.2013
- *Vedtekter for Hardangerbrua AS*. 30.5.2012
- *Stillingsinstruks for arbeidande styreleiar i Hardangerbrua AS*. 19.3.2004
- *Stortingsproposisjon nr. 2 (2005-2006) om utbygging og finansiering av rv 7/rv 13 Hardangerbrua i Hordaland*. 7.10.2005

- Protokollar frå styremøte 2012-2014
- Protokollar frå generalforsamling 2012-2014
- Årsmelding med årsrekneskap frå 2011-2014
- *Dokumentasjon knytt til stikkprøvegjennomgang innkjøp*

Dokument frå Hordaland fylkeskommune

- *Politiske sakar om Hardangerbrua AS, handsama i fylkesutvalet 26.9.2012-27.9.2012 og i fylkestinget 16.10.2012-17.10.2012. Hordaland fylkeskomme (Justering av garantisummen)*
- *Politiske sakar om Hardangerbrua AS, handsama i fylkesutvalet 24.5.2013 og i fylkestinget 11.6.2013-12.6.2013. Hordaland fylkeskommune (Vedtaksending for Hardangerbrua AS)*
- *Eigarskapsmelding 2013. Hordaland fylkeskommune, fylkestingssak 27/13, 11.6.2013*
- *Prosedyre for eigarskapsforvalting, 12.6.2013*
- *Tilbakemelding på rekneskap 2012 frå Statens Vegvesen til Hardangerbrua AS, 27.1.2014*
- *Oversikt over kontaktpersonar i selskap HFK har eigardelar i, 8.5.2013*
- *Faktaark om Hardangerbrua AS*
- *Årsmelding 2013 for Hardangerbrua AS*

Anna litteratur

- *Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak. KS, mai 2013*
- RSK 001, standard for forvaltningsrevisjon, 2011
- *Selskapskontroll – fra a-å ("Praktisk veileder"). NKRF 2010*
- *Kontrollutvalgsboken. Kommunal- og regionaldepartementet 2010*

Nettsider

- www.hardangerbrua.no
- www.ravninfo.no
- www.proff.no

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee, and its network of member firms, each of which is a legally separate and independent entity. Please see www.deloitte.com/no/omoss for a detailed description of the legal structure of Deloitte Touche Tohmatsu Limited and its member firms.

Deloitte provides audit, tax, consulting, and financial advisory services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in more than 150 countries, Deloitte brings world-class capabilities and deep local expertise to help clients succeed wherever they operate. Deloitte's approximately 200,000 professionals are committed to becoming the standard of excellence.

© 2014 Deloitte AS